

PENGEVIRKE

Tidsskrift for ny bankkultur – Utgis av Cultura Bank

nr. 4 · 2013

Tema:

Utsyn

Tenk globalt i hverdagen

Av Jannike Østervold

Ikke mindre enn 3 tidligere mot-
takere av Culturaprisen har bidratt
med artikler til dette nummeret av
Pengevirke - det er Utviklingsfon-
det, Fair Trade Norge (tidligere Max
Havelaar), og det er Isandi. Vi får
høre om Utviklingsfondets nye helt,
Superbonden, som driver bærekraftig
småskala landbruk, Fair Trade Norge
forteller om sitt arbeid for rettferdig

handel, og Isandi forteller om et afrikansk hjelpeprosjekt for
voldtatte kvinner.

Utviklingsfondet nevner i sin artikkel at 30 % av verdens
klimautslipp skyldes matproduksjon. Vi har besøkt utstillingen
Hungry planet i Nobels fredssenter, som gir et interessant bilde

av hva verden spiser. Fotografiene avspeiler hvordan verdens
matvaner har vært og fremdeles er i endring, med enorme
konsekvenser for klima og helse.

Culturakunder som har regnskogkonto kan se hva de er
med på å støtte i Regnskogfondets artikkel om en urfolkorgani-
sasjon i Peru, som beskytter isolerte indianere mot inntrenging.

Det globale aspektet kommer også inn til hver enkelt av oss
gjennom alle våre hverdagshandlinger, når vi bruker penger på
alt fra mat til transport. Det forbruksnivået de fleste av oss har i
Norge i dag er ikke bærekraftig. Vi må lete etter løsninger som
er mindre miljøbelastende, både for mat, transport og boliger
og forbruk generelt, i solidaritet med resten av verden. Cultura
Bank vil gjerne være en bank for mennesker som er på jakt et-
ter slike løsninger.

Cultura Bank driver sin virksomhet etter prinsippene for 'social banking'. Det innebærer for det første at utlånsfor-
målene vurderes etter etiske kriterier og for det andre transparens – det vil si at innskytterne får vite hva pengene
lånes ut til. Cultura Bank arbeider for at etikk og moral skal innarbeides i det økonomiske liv gjennom et nytt syn på
penger, økonomi og lønnsomhet, hvor man ikke ensidig fokuserer på egennytte.

Cultura finansierer blant annet prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige
sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Cultura samarbeider med
lignende bankinitiativer i andre land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge.

Cultura Bank har en balanse på ca. 550 mill. Nok. Det er 16 medarbeidere på kontoret i Oslo. Banken har kunder
over hele landet.

Cultura Sparebank, Postboks 6800, St. Olavs plass,
N-0130 Oslo, Tlf. +47 22 99 51 99,
cultura@cultura.no, www.cultura.no

Innhold

Småbønder som superhelter 4

Hit, men ikke lengre 6

FNs tusenårserklæring 8

En bedre verden med sjokolade? 10

Kort nytt 12

The Handbag Project – solidaritet i praksis 14

Waldorf One World (WOW)
–global solidaritet i praksis 16

En livline blir kuttet 18

Kina over alt 20

Bekjemper fattigdom med handel 22

Cultura Bank, en lokal aktør med globalt perspektiv 25

Nytt fra Cultura 26

Hva spiser verden? 28

Kristian Flo står på for økologisk livsstil 30

Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar:
Rudolf Steiner 32

Kommentar:
Våre afrikanske søsken 34

Småbønder som superhelter

Utviklingsfondet har nominert verdens småbønder til morgendagens superhelter med sin kampanje Superbonden, morgendagens helt. – Det er mer enn 500 millioner småbruk i verden. Omkring 1,5 milliarder mennesker er avhengige av disse for å overleve. Og omtrent halvparten av alle som sulter i verden er småbønder. Noe er galt med dette bildet, sier Kari Helene Partapuoli, daglig leder i Utviklingsfondet.

Av Siri O. Kvalø, informasjonsrådgiver i Utviklingsfondet. Foto: Julie Lunde Lillesæter, Sør i fokus

Fattige småbønder er ofte åpne for bærekraftige jordbruksmetoder blant annet fordi de ikke har råd til dyre maskiner, kunstgjødsel eller plantevernmidler. Det betyr at de ofte benytter billige metoder som beskytter jordsmonnet, lagrer klimagasser i jorda og tar vare på økosystemet rundt dem. Men det er ikke alle småbønder som driver på denne måten. De fleste driver fortsatt konvensjonelt.

„Landbruket er nødt til å bli en del av løsningen på klimaproblemet. Per i dag står matindustrien for omtrent 30 % av verdens klimagassutslipp. Her må noe skje“, utdyper Partapuoli. „Kampanjen om superbonden setter fokus på dette. Det bærekraftige landbruket tar vare på jordsmonnet, sikrer det biologiske mangfoldet og er robust i møte med klimaendringene – i tillegg til at det ofte kan gi større avlinger. Det finnes

mange måter å gjøre dette på – det finnes ikke én metode som passer for alle. Det handler om å drive så bærekraftig som forutsetningene tilsier.“

Tar i bruk nye metoder

Mange tror at forkjemperne for det småskala, bærekraftige landbruket mener at det skal drives slik de gjorde for mange generasjoner siden, som om man ikke har fått med seg utviklingen som har skjedd de siste årene. Det er feil, mener Utviklingsfondet. Det mest moderne og framtidsrettede landbruket er nettopp et bærekraftig landbruk som bygger på kunnskap samlet gjennom hundrevis av år i kombinasjon med moderne vitenskap. Det er et landbruk som arbeider med naturen i stedet for imot den. Det er det høyintensive konvensjonelle landbruket, med monokulturer, høyt forbruk

av kunstgjødsel og kjemiske sprøytemidler som er gammeldags.

„Utviklingsfondet har rundt 60 prosjekter rettet mot fattige småbønder i Etiopia, Somalia, Malawi, Nepal og Mellom Amerika. I prosjektene våre jobber vi med klimarobuste og bærekraftige landbruksmetoder. Vi ser at avlingene øker og at bonden blir bedre rustet i møtet med klimaendringene“, fortsetter Partapuoli.

„Utviklingsfondet har lang erfaring med å jobbe med kooperativer. I flere av våre prosjekter går bønder sammen i kooperativer hvor det organiseres gunstige lånesystemer eller videreforedling og salg av det som produseres. Det er viktig for oss at bøndene kan tjene på det de produserer så det blir penger til alt fra skolegang til helsetjenester. Vi jobber også med å styrke bondeorganisasjoner

Husdyrhold sikrer både naturlig gjødsel og gir verdifulle inntekter: For to år siden fikk Marisol Martínez Guillén (43) et kalkunegg i gave. I dag har hun seks eksemplarer av den verdifulle fuglen, som kan selges for opp til 150 norske kroner. Kalkunene utgjør dermed en viktig økonomisk sikkerhet for Marisol. Med tiden er hun blitt nabolagets ekspert på kalkunhold, og mange kommer til henne for å få råd.

Superbonden

Superbonden, morgendagens helt er Utviklingsfondets årlige informasjonskampanje i 2013. Den arrangeres i samarbeid med Spire, Utviklingsfondets Ungdomsorganisasjon.

På nettsiden www.superbonden.no kan du se kampanjefilmen *The Superfarmer – coming soon to a field near you*, lese rapporten *Bærekraftig landbruk for mennesker og miljø*, og se fotoutstillingen *Hva er du stolt av?*, hvor 13 familier fra Nicaragua viser fram noe de er spesielt stolte av å ha fått til etter å ha lagt om til et bærekraftig landbruk.

Bærekraftig landbruk i praksis: Gården til Francisco Olivás ligger 700 meter over havet. I forgrunnen kan man skimte én av hans fire fiskedammer. Her dyrkes det over 40 ulike vekster; i tillegg til at de har både fisk og husdyr. Slik tar de vare på det biologiske mangfoldet og har flere ben å stå på dersom noen av avlingene svikter. Her henger alt sammen med alt – som et lite økosystem i praksis.

både lokalt og internasjonalt. For oss handler kampen mot fattigdom om økt produksjon for den enkelte, men også om å styrke småbondens rettigheter slik at de kommer ut av fattigdommen.“

Kunnskap - nøkkel til endring

Internasjonale rapporter peker på at jordbruket er en del av klimaløsningen. Men for å innføre bærekraftige jordbruksmetoder kreves det kunnskap, jordbruksveiledere og internasjonal satsing. Småbøndene må vite hvilke arter som gir nitrogen til jorda, hvilke sorter som utnytter næringsstoffene best og hvilke sorter som ikke konkurrerer med

hverandre. I deler av Asia har noen bønder fått denne typen opplæring og har sluttet å sprøyte avlingene sine med dyreplantevernmidler. De bruker i stedet ender eller fisk i risåkeren som tar seg av insekter og ugras. Disse kan også selges, og avføringen fungerer som gjødsel. Disse bøndene har fått høyere avling, mindre gift i nærmiljøet og økt inntekt.

Fremtiden tilhører småbonden

Det er mange som tror at det høyintensive konvensjonelle landbruket er mer produktivt enn småskala landbruk. Forskning fra blant annet FAO (FNs organisasjon for ernæring og landbruk)

viser at småskalalandbruk kan produsere mer målt per areal enn det konvensjonelle landbruket.

Med høyere inntekter på avlingene og større trygghet mot klimaendringene vil fattige bønder verden over – og barna deres – få flere valgmuligheter. Småbøndenes innsats er med på å skaffe sunn og trygg mat. Det er derfor Utviklingsfondet sier at fremtiden tilhører småbonden, matprodusenten og økologien. Superbonden er rett og slett morgendagens helt.

Utviklingsfondet er kunde i Cultura Bank

„Utviklingsfondet har lang erfaring med å jobbe med kooperativer. I flere av våre prosjekter går bønder sammen i kooperativer hvor det organiseres gunstige lånesystemer eller videreføring og salg av det som produseres.“

Kari Helene Partapuoli er daglig leder i Utviklingsfondet

Hit, men ikke lengre

Dypt inne i Peru har Regnskogfondet finansiert en flunkende ny vaktpost. Den skal beskytte noen av de siste menneskene i verden som lever i isolasjon.

Tekst og foto: Solveig Firing Lunde/Regnskogfondet

„Her pleier de å sitte“, forteller Zacarías Flores Zorilla og peker på en tømmerstokk som ligger på stranda.

Når vi beveger oss bort til stedet ser vi spor etter nakne føtter i sanda. Vi er på en strand ved elva Alto Madre de Dios, rett utenfor Manu Nasjonalpark, nærmere bestemt i regionen Madre de Dios i den sørlige delen av Perus regnskog.

Stranda vi står på ble plutselig gjenstand for verdens oppmerksomhet tidlig i 2012. Da gikk noen bilder og videoer som viste en liten gruppe nakne menn og kvinner som satt på nettopp denne stranda, verden rundt. Bildene ble lansert som en verdensnyhet. I Norge ble de slått stort opp i noen av landets største nettaviser.

Holder oppsyn med båter

Indianerne på bildene tilhører trolig urfolket som kalles for mashco piro. Det er en stor folkegruppe som lever i frivillig isolasjon i regnskogen i Peru og Brasil. Folk som lever med ingen eller liten kontakt med storsamfunnet utvikler ikke det samme immunforsvaret som majoritetsbefolkningen har. Sykdommer som er vanlige og helbredelige for oss kan være livstruende.

Mashco piro-indianerne lever i et skogområde som måler mer enn 55 000 kvadratkilometer, hvorav en del av skogområdet er den strengt beskyttede Manu Nasjonalpark. Stranda vi

står på ligger derimot rett utenfor nasjonalparken, i et område med fri ferdsel. Videoene viste hvordan forbipasserende turister og andre tok bilder, og la igjen mat, drikke og klær på stranda. Indianerne svarte med å kaste stein og true med å skyte.

Jorge Payaba i urfolksorganisasjonen FENAMAD har tilbrakt store deler av det siste året ved Alto Madre de Dios, først for å få oversikt over den kritiske situasjonen og å drive informasjonsarbeid i urfolkslandsbyene og blant øvrig lokalbefolkning. Deretter for å bygge en vaktpost.

„Denne posten bygges for å få til en effektiv beskyttelse av våre isolerte brødre. Pengene vi trengte for å bygge posten har vi fått i form av en krisedonasjon fra Regnskogfondet“, forteller han.

„Når vi er ferdige med byggingen, kan vi komme ordentlig i gang med opplæring og det virkelige beskyttelsesarbeidet. Vi skal holde oppsyn med båtene som kjører forbi“, sier Zacarías.

Ny lov begrenser ferdsel

De ansatte ved vaktposten kan i prinsippet handle med loven i hånd, men i praksis er det vanskelig. Den første regionale loven kom i 2010 og slo fast at det er i regionens interesse å beskytte urfolk som lever i frivillig isolasjon. Det var et viktig skritt for å øke bevisstheten hos innbyggerne både regionalt og nasjonalt. Den andre loven kom i fjor og definerer dette området som et

Full oversikt: Vokter Zacarías Flores Zorilla foran posten som er under bygging. Herfra skal han holde oppsyn med båter som kjører forbi.

Snekker: Vaktposten blir en realitet etter et samarbeid mellom lokalbefolkning, regjering og Regnskogfondet.

Hele teamet: Raul, Jorge, Zacarías og Macho foran kontrollposten.

område med begrenset ferdsel. Det betyr at ingen båter har lov til å stanse ved elvebredden på den siden hvor mashco piroene oppholder seg, og at det er ulovlig å legge igjen ting til dem, forklarer han.

Loven til tross, Zacarías forteller at båter med turister og med tømmerhoggere fortsatt byr på utfordringer.

„Når jeg prøver å stoppe tømmerhoggere og turister som vil ta bilder av eller legge igjen ting til urfolkene på stranda, så sier de ‘hvem er du?’ og „hvilken rett har du til å stoppe oss?“.“

Hector forteller at de prøver å få laget regionalt lovverk som skal formelt anerkjenne vokterne på vaktpostene slik at de kan få identifikasjonspapirer som beviser at de jobber som urfolksvoktere.

Vet hvor farlig kontakt kan være

Det er imidlertid i de reisendes egen interesse at de ikke kommer for nær de isolerte indianerne. At kontakt kan være farlig har Zacarías smertelig fått erfare. I begynnelsen av november 2011 ble faren hans, Nicolas ‘Shaco’ Flores, drept av den samme gruppa indianere som Zacarías nå jobber for å beskytte.

Shaco var kjent i området fordi han hadde sporadisk kontakt med den lille gruppa av de vanligvis så folkeskye indianerne.

Hagen hans lå lett tilgjengelig for dem, og ikke på samme side av elva som landsbyen hans, Diamante. Når de dukket opp i hagen hans, ga han dem kniver. Han lette visstnok også etter dem når det var lenge siden sist de hadde dukket opp.

FENAMAD prøvde flere ganger å overbevise Shaco om at dette var risikabel atferd og at han burde kutte kontakten og flytte, senest få dager før han ble drept av en pil en morgen han kom til hagen sin for å høste rotfrukten kassava.

„At Shaco ble drept var utrolig trist og gjorde dette til en forferdelig tøff sak“, sier Jorge.

Han er oppgitt over manglende engasjement fra nasjonale myndigheter, særlig urfolksdirektoratet INDEPA.

„Siden lenge før Shaco ble drept hadde vi prøvd å få INDEPA engasjert i situasjonen her fordi de er den ansvarlige etaten. De gjør ingenting for å få på plass vaktposter. Vi får ikke en gang støtte i form av formell anerkjennelse av arbeidet vi gjør og av vokterne. Men vi som representerer urfolk kan ikke bare bli sittende med hendene i fanget. Hvis ikke INDEPA vil samarbeide, så fortsetter vi beskyttelsen på egenhånd“, avslutter han og går tilbake til byggearbeidet.

Regnskogfondet er kunde i Cultura Bank

- » Regnskogfondet finansierer arbeidet FENAMAD og flere andre urfolksorganisasjoner i Peru gjør for å beskytte urfolk som lever i frivillig isolasjon.
- » Den nye kontrollposten er den femte som Regnskogfondet finansierer, og siste tilskudd på stammen i et nettverk av vaktposter drevet av urfolk som beskytter et område på 55 572 kvadratkilometer med regnskog.

Dette er en forkortet versjon av en artikkel som sto på trykk i Regnskog. Magasinet sendes fire ganger i året til privatpersoner og bedrifter som har registrert seg som Regnskogvoktere.

FNs tusenårserklæring

I 2000 vedtok alle de 192 medlemslandene i FN en plan for fattigdomsbekjempelse, som ble nedfelt i Tusenårserklæringen. Et veikart inn i det nye årtuset, som omhandler alle sider ved FNs virksomhet, fra fred, sikkerhet og nedrustning, til fattigdom, menneskerettigheter, miljø og rettferdig handel.

Av Arne Øgaard

Tusenårsmålene handler først og fremst om å bekjempe fattigdom og konsekvensene av fattigdom. En rekke mål er allerede nådd, eller er innenfor rekkevidde. Mange land har oppnådd sosial og økonomisk fremgang, men likevel er fattigdommen i verden større enn de fleste av oss greier å fatte. Målet om å halvere andelen mennesker som lever for under 1,25 dollar om dagen er nådd. En viktig årsak til forbedringen er at store utviklingsland som Kina og India, har hatt enorm framgang. Likevel er det fortsatt 1,2 milliarder mennesker som lever i ekstrem fattigdom.

En rekke mål er nådd

Færre mennesker blir smittet av hiv-viruset enn tidligere, og nedgangen er størst i det sørlige Afrika. Økt adgang til be-

handling gjør at færre dør av sykdommen. Satsningen på tiltak for å kontrollere spredningen av malaria fører frem, og antall smittede og dødsfall synker, men mangel på ressurser gjør at fremgangen er i ferd med å bremse opp.

Antallet som smittes av tuberkulose har sunket jevnt siden 2002. I tillegg blir flere og flere behandlet for sykdommen.

Målet om å halvere andelen mennesker som er sultne er også nådd. Den økonomiske nedgangen har imidlertid ført til at kampen mot sult har stagnert. Antallet mennesker som lever i kronisk sult er fortsatt svært høy; 870 millioner.

Også barnedødelighet og dødsfall blant fødende kvinner er falt, men i fattige land dør stadig 15 ganger så mange mødre som i rike land i forbindelse med fødslen. Den positive utviklingen er dessuten gått i stå.

Selv om andelen barn som går på skole har økt betraktelig siden 2000, vil ikke tusenårs målet nås hvis utviklingen fortsetter i dagens tempo. Nesten hele veksten i andel barn på skole fant sted mellom 1999 og 2004. Likevel er det fortsatt 123 millioner ungdommer som er analfabeter.

Adgangen til rent vann og sanitære forhold mangler stadig for millioner av mennesker, og utviklingen går for sakte.

Økonomisk klemme

For første gang på lenge synker andelen av statsbudsjettet rike land setter av til bistand. En av hovedårsakene er trolig at flere land har måttet stramme inn sine budsjetter og konsentrere seg om å redde sin egen økonomi etter finanskrisen i 2008–09. Men det vil til en viss grad hjelpe at verdenshandelen begynner å stabilisere seg igjen og at mange utviklingsland nå har høyere eksportinntekter enn de hadde før krisen.

Mange utviklingsland har gjennom historien tatt opp store lån og bruker nå heller penger på nedbetaling av gjeld enn på utdanning, helse og infrastruktur. Det er derfor et mål at rike land skal ettergi gjelden.

Grunnleggende problemer

En ting er å registrere verdens fattigdom, noe annet er å forstå hvorfor utviklingen går så sakte. FN organene UNRISD og UNDESA, som arbeider med økonomi og sosial utvikling, har i sine rapporter påpekt de negative sidene ved nyliberalismen som en av årsakene til at utviklingen går langsomt. I 1980 årene

stilte Verdensbanken og IMF som betingelse for lån og bistand krav om at utviklingsland måtte godta privatisering, handels- og finansliberalisering, kutt i statlige subsidier og nedbygging av statens rolle i økonomien. Det var de frie markedskreftene som skulle sørge for utvikling. 'Den usynlige hånd' ville styre til alles beste, så heller ikke fattigdomsbekjempelse ville kreve noen innsats fra statens side.

Kritikk av verdensbanken

På 1990-tallet ble det voksende enighet om at denne strategien ikke hadde kommet de fattigste til gode. Verdensbanken ble kritisert for å implementere den samme politikken i alle land uten hensyn til politiske, økonomiske eller kulturelle forhold. Mens rike land hadde utviklet sin industri gjennom å beskytte egne markeder, ble utviklingsland hindret i å gjøre det samme.

Flere av de nye rapportene fra FN-systemet tar avstand fra den nyliberale politikken. Med et fokus på menneskelig utvikling og ikke bare økonomisk vekst har FN lenge stått for noe annet enn Verdensbanken og IMF. UNRISD anbefaler en aktiv politikk fra staten for å skape arbeidsplasser og stimulere etterspørselen etter nasjonale produkter.

Mål for 2030

Arbeidet med de nye målene som skal gjelde fra 2015 til 2030 er allerede i gang, og i denne prosessen har FN mottatt uvanlig mange innspill. Et hovedmål blir nå at alle fattige skal hjelpes og ikke bare halvparten.

En bedre verden med sjokolade?

Kan man forandre verden ved å kjøpe en sjokolade? Kanskje ikke hele verden, men man kan likevel gjøre en liten forskjell. Thor Thorøe solgte sin andel av den danske iskjeden Paradis for å starte et firma som tar sosialt ansvar.

Av Karl Johnsen og Sara Dencker, Pengevirke Danmark

I 2009 solgte Thor Thorøe sin andel av den danske iskjeden Paradis, for å starte et firma som er med på å heve standarden for samarbeid med produsenter i den tredje verden. Det ble til Social Food, hvor Thor i dag er direktør, men det har også ført til etableringen av et meieri i Mosambik og sjokoladefabrikken CocoaFair i Sør-Afrika. Sjokoladen selges lokalt, men fabrikken begynner så smått også å kunne eksportere, så den kan brukes i de produktene som Social Food selger i Danmark.

'Value for many'

Social Foods butikk i Danmark er tenkt som distribusjonsledet som skal selge de bearbejdede råvarene. Thor Thorøe, som er direktør i Social Food, legger vekt på å skape verdi for alle som tar del i produksjonen av de varene han selger.

„Du skal kunne kjøpe et ordentlig produkt til en ordentlig pris, men vi skal også være med på å sikre at når vi produserer en vare, så har den et perspektiv og en verdi for flere enn bare

den som kommer og kjøper varen.“

Derfor er han omhyggelig med å velge ut de råvarene han bruker. Han vil heller bruke vanilje eller nøtter fra en produsent han kjenner og stoler på. Han legger også stor vekt på at råvarene kan bearbejdes lokalt, som de for eksempel blir i et prosjekt i Uganda.

„I stedet for at vi for eksempel bare eksporterer kakaobønner, eksporterer vi kakaosmør. Det har en verdi som er fire ganger så høy. Så pengene blir i Afrika“, forteller Thor Thorøe.

Men mye av produksjonen er dessuten rettet mot det lokale markedet. Ambisjonen er å lage billige kvalitetsprodukter, som kan kjøpes lokalt. På DanMoz – et meieri i Mosambik, som Social Food er medeiere av – lages det blant annet drikkeyoghurt til en lav pris, så selv lokale mosambikere, med svært lav inntekt, kan få råd til den. Den er et godt, sunt alternativ til brus, og det er lokale selgere som ellers ville være arbeidsledige som distribuerer yoghurten. Melken kjøpes fra lokale småbøn-

Thor Thorøe, stifter av Social Food vil skape verdi for alle som tar del i produksjonen.

der, som får en god pris for melken og læres opp i oppdrett av melkekyr.

„Det er ‘value for many’. Det er verdi som gjør nytte for mange mennesker i alle ledd i produksjonen“, forteller Thor Thorøe.

Få en ku og lær!

300 bønder leverer daglig melk til meieriet. Opprinnelig var de tobakksbønder, men på grunn av fallende etterspørsel etter tobakk sto de plutselig uten arbeid. Bøndene har gjennom USAID fått mulighet til å motta en ku og undervisning i hvordan den skal passes, og det har gitt dem inntekter, som er to til tre ganger høyere enn da de solgte tobakk. Prosjektet vokser hele tiden, og tanken er at flere og flere skal få mulighet til å bli med, forklarer Thor Thorøe.

„Bøndene deler en okse mellom seg, så når kuene får kalver, går kalven videre til den neste bonden.“

På få år vil antallet kuer stige eksplodivt, hvis alt går som planlagt.

Det er mange tusen mennesker som på denne måten er berørt av prosjektet. Både de ansatte på fabrikk, selgerne, bøndene og deres familier.

Lokal støtte

At prosjektet betyr noe for mange mennesker ble tydelig da noen lokale politikere forsøkte å kreve bestiktelser fra meieriet. De møtte opp i fabrikkhallen og forlangte et beløp tilsvarende ca. 30 000 kroner. Ellers ville de stenge produksjonen, forteller Thor Thorøe:

„Så sa vi til dem: Bare gjør det. Vi er ikke interesserte i å betale de 30 000 kronene – dere får heller stenge fabrikk.“

Det forsto de ikke“, fortsetter Thor og forklarer hva de svarte:

„Hvis dere stenger vår fabrikk, kommer vi til å si opp 50 mennesker, og dessuten skal dere gå ut til 300 familier og si at de ikke lenger skal levere melk til DanMoz. Hvor populære tror dere at dere blir i lokalmiljøet?“

Politikerne forsvant igjen, og siden har de ikke vist seg på fabrikk.

„Det er styrken ved å gå inn i et samarbeid med en uorganisert organisasjon, som disse bøndene er – de er jo med på å redde oss. Vi hjelper dem med utdanning, og de får kontant betaling når de leverer noe til oss. Omvendt er de med på å sikre at vi har et godt forhold til lokalmiljøet.“

Håp om andelsbevegelse

Håpet for Thor er at bøndene i løpet av en generasjon vil etablere noe som minner om en andelsbevegelse i Mosambik. Men det mener han ikke er mulig i dag. Det mangler fremdeles helt grunnleggende tillit – til hverandre og til fellesskapet.

„Det tok også 70 år for danske bønder å omstille seg, så det er ikke noe som skjer fra den ene dagen til den andre, sier han, med henvisning til at det gikk flere generasjoner fra de danske bøndene ble frie til de første andelsbevegelser dukket opp.“

Første skritt på veien er å forbedre levevilkårene for enda flere mosabikere og sydafrikanere. På den måten er DanMoz i Mosambik, sammen med CocoaFair i Syd-Afrika og Social Foods kunder i Danmark med på å skape utvikling i Afrika. Bit for bit.

Social Food er kunde i Merkur

Kort nytt

Bli energismart!

„Bruk mindre! Det er det smarteste, billigste og mest miljøvennlig svaret på framtidens energispørsmål“, sier Naturvernforbundet i en artikkel på sine nettsider. Og for å hjelpe oss med det har de laget nettsiden energismart.no, som gir gode tips om hvordan man kan spare energi i boligen og hvilke hvitevarer og TV'er som bruker minst strøm. Energismart.no er drevet av Naturvernforbundet som en del av det europeiske informasjonsprosjektet Topten, der 20 andre organisasjoner i 18 europeiske land samarbeider om å gjøre energieffektive produkter mer tilgjengelig på det europeiske markedet. Topten er også etablert i Kina og USA, og er i ferd med å bli etablert i India.

Pengevirke har sakset tips om kjøleskap: La oppvarmet mat bli kald før du legger den i kjøleskapet, og bruk kjøleskapet til å tine frosne varer. Apparatet bruker mindre tid på nedkjøling jo mindre varme det er i rommet. De mest energismarte kjøleskapene har energikarakter A+++

energismart.no

Herba 2/2013 - om den nye bonden

Tidsskriftet Herba har nå kommet ut i nytt format, med et innhold som burde være interessant for mange. Når redaktør Tord Alexander Viken utdyper hva han mener med „den nye bonden“, så forstår vi at det ikke nødvendigvis er de unge i alder, men de med et åpent sinn, som kan videreføre det biodynamiske jordbruket og være med på å skape nye former for samvirke, der gården kan finne støtte og samarbeid i samfunnet rundt. Et slikt eksempel er Oslo Kooperativ, som vi kan lese om i bladet. Her er ellers litt for enhver smak – om urbant jordbruk, utdanning for biodynamiske bønder, vin uten tilsetningsstoffer, skolehage i Steinerskolen, gårdsbesøk, brøddoppskrift og mye mer.

Herba kaller seg ‘Tidsskrift for jordbruk, ernæring, natur og kultur’, og innholder avspeiler dette. På kultursiden finner vi både dikt av Hans Børli og anmeldelse av boken *Känsla för kor*.

Bladet har et naturfarget omslag, som ser ut til å være av resirkulert kartong, og en tiltalende layout med fin billedbruk. Dette ga mersmak! En vellykket fornyelse, vi gratulerer Herba!

Løssalg kr 75
ISSN 0800-5419
www.biodynamisk.no

Nytt liv til gamle bøker på bokkafe i Bergen

I Lille Øvregate i Bergen ligger Krok og Krinkel Bokcafé. En liten perle av en kafé, med sjarmerende gammeldags interiør og fullt av bøker, som du kan kose deg med og bla i, mens du nyter hjemmebakke kaker og god kaffe, en 'blings', eller en enkel varmrett. Både reinsdyrgryte og vegansk chiligrøt sto på menyen da Pengevirke sjekket. Veldig hyggelig betjening er også et pluss. Det er både gamle og nye bøker, og du kan kjøpe med deg bøker hjem. Kaféen har også vært brukt til boklanseringer og intimkonserter, og det er mulig å leie den for private arrangementer.

Facebook: Krok og Krinkel Bokcafé

Lær språk gratis

Er du eier av en smarttelefon (Iphone eller Android) eller Ipad, kan du utnytte ledige stunder, for eksempel mens du venter på buss eller tog, til å lære spansk, fransk, tysk, italiensk eller portugisisk helt gratis, ved hjelp av språklæringsprogrammet Duolingo. Forutsetningen er at du behersker engelsk, da undervisningen foregår på engelsk. Det er enkelt, morsomt og effektivt, du hører hvordan ordene uttales, og du får også tilbakemelding på uttalen din, ved å bruke mikrofonen på telefonen. Det er mulig å opparbeide et ordforråd på 2000 ord hvis du gjennomfører hele kurset.

Hvordan kan et språkkurs være gratis og uten annonser? Jo, det er fordi språkstudentene gjør oversettelsesarbeid som en del av undervisningen, og bedrifter betaler for å få oversatt nettsider.

Lastes ned fra Itunes app store eller Google Play.

www.duolingo.com

Kjøttfri mandag

Framtiden i våre hender har satt opp en liste med sine 10 beste miljøtips, og øverst på listen står det: *Spis mindre kjøtt og animalske produkter.*

Dette fordi maten vår står for opptil 30 prosent av klimagassutslippet vårt, på grunn av høyt forbruk av kjøtt, melk, ost, egg og smør. Kanskje en ide å innføre en kjøttfri dag i uken? Kjøttfri mandag er en kampanje fra Framtiden i våre hender og Grønn Hverdag. De forteller at hvis alle nordmenn innfører en vegetardag i uken, så tilsvarer det utslippene til 360 000 biler!

www.framtiden.no/spis-gronnere

Facebook: Kjøttfri mandag

The Handbag Project – solidaritet i praksis

Av Kjersti Lie Holtar, daglig leder i Isandi Konsept AS

Våren 2013 var jeg på besøk hos min gode venn Sue i Johannesburg, som hele sitt liv vært engasjert i ulike sosiale tiltak i Johannesburg. Jeg la merke til at det stod mange vesker på rad og rekke på kontoret til Sue, ganske så ulike i stil og materialer. Så jeg tenkte at hun kanskje hadde engasjert seg i et veskeprosjekt. Og det hadde hun jo, bare at det var noe helt annet enn hva jeg trodde – disse veskene var ikke ment for salg, men ment for å gi bort. Og det viktigste var ikke selve veskene, men hva som var oppi dem... og enda viktigere: Hva de skulle brukes til.

Her er historien om The Handbag Project, som egentlig er en historie om 2 sørafrikanske kvinner, som på hvert sitt sted, hadde samme tanke. Det hele starter så ille som det kan få blitt: Jes Foord hadde blitt gjengvoldtatt i Durban, Alta McMaster hadde blitt voldtatt og misbrukt i Johannesburg. Egentlig bare 2 anonyme sørafrikanske unge kvinner, del av en deprimerende og alarmerende voldtektsstatistikk i Sør-Afrika. Men både Jes og Alta hadde bestemt seg, hver på sitt sted, for å overleve – ikke bare fysisk, men også mentalt, etter voldtektene. Og overlevelse for dem var å kunne bruke dette forferdelige som hadde skjedd dem til noe som kunne hjelpe andre i samme situasjon, og å kunne bryte noen av de mange tabuer som er knyttet til voldtekt.

Så basert på sine egne erfaringer og egne observasjoner, så startet de hvert sitt prosjekt – Jes startet Jes Foundation, og Alta startet Epic Foundation. Og de tenkte samme tanker:

Når du er blitt voldtatt, så kan du dra på politistasjonen for å anmelde voldtekten, eller du kan dra først på et voldtektsmottak, dersom du er så heldig at det finnes i ditt lokalmiljø. Og det er viktig at du anmelder voldtekten, for ellers kommer vi ikke videre med å bekjempe dette ondet. Men på politista-

sjonen må du være i mange timer, og siden kroppen din er bevismateriale, så kan du ikke dusje, og du må som regel gi fra deg undertøyet ditt som bevis. Du er i utgangspunktet i en ekstremt sårbar situasjon, allerede før du går til politiet, og det blir ikke bedre når du først er der – og hvis du så legger til at veldig mange som opplever voldtekt i Sør-Afrika kommer fra fattige kår, dårlige boforhold og manglende infrastruktur i nærmiljøet, så er det ikke vanskelig å forstå hvor forferdelig krevende det er å skulle stable seg selv på beina, bokstavelig talt, etter en voldtekt.

Som Jes selv sier:

„After my rape, I felt so dirty. But it's not just that you have dirt or blood on you, it's a whole new, deeper level of dirty. You have their smell on you, their sweat. You are desperate to scrub it off. I received a care package from a local pharmacy with so many special products in it to help feel clean again. And I thought, what about all those survivors who don't get this, who just have a bar of soap and a bucket of water?“

Vesker til hjelp for voldtatte

Og slik ble The Handbag Project født: Prosjektet samler inn håndvesker fylt med innhold som kan komme godt med det første døgnet etter voldtekten har funnet sted. Det handler om ting som såpe, shampoo, bodylotion, vaskeklut, deodorant... Og ikke minst: Et lite kort fra deg som har gitt vesken – med noen ord til trøst og oppmuntring. Og med det eneste målet: At den voldtatte skal oppleve at han eller hun ikke er alene, og at han eller hun skal kunne tenke at det finnes håp og en framtid.

Jeg får ofte spørsmål fra kunder og andre om hvorfor jeg ikke organiserer pengeinnsamlinger i regi av Isandi, til hjelp for lokalmiljøene der Isandis håndverkere jobber. Og svaret jeg gir er at det er viktig å ikke blande roller. Isandi er ingen bistandsorganisasjon. Isandi driver med handel, og det er gjennom handelsvirksomheten at Isandi bidrar til å forbedre livene til håndverkerne og deres lokalsamfunn.

Men samtidig er jeg – og mange av Isandis kunder – rystende og smertelig klar over de vanskelige utfordringene som mange av Isandis håndverkere møter i sine hverdager. Så jeg har lett etter et praktisk og konkret prosjekt som kanskje noen av Isandis kunder kunne engasjere seg i, og jeg har tenkt at det skulle være noe knyttet til nettopp

Om Isandi

Kjersti Lie Holtar er daglig leder og grunnlegger av Isandi Konsept AS, et norsk firma som tror på vinn-vinn handel. I tillegg til formidling av håndverksprodukter fra over 30 leverandører i det sørlige Afrika er Isandi også engasjert i sosiale utfordringer, jobber med faglig utveksling og kompetansebygging, og tror sterkt på betydningen av nettverksarbeid mellom håndverkerne selv.
www.isandi.no

Her ser du et av krisesentrene som mottar vesker fra The Handbag Project, Simelela i Khayelitsha township utenfor Cape Town. Damen til venstre er Genine Josias, som er en av de fremste medisinske ekspertene i Sør-Afrika på seksualisert vold, damen til høyre er en av de frivillige i The Handbag Project, som hjelper med logistikken rundt veskene.

voldsproblemene i Sør-Afrika. Og så dukket veskene på Sue's kontor opp som et svar: The Handbag Project.

Så utfordringen til deg som leser dette er: Vil du fylle opp en veske, som kan gis til Simelela? Og kanskje du har en venninne eller venn som også vil bidra? Og dette er ikke bare en 'kvinne-greie' – det er også fullt mulig å lage vesker for menn – da blir det en liten ryggsekk/treningsbag.

Du må selv betale frakt til Oslo – men derfra tar jeg/Isandi seg av kostnader/jobb med å få dem levert i Cape Town. Og jeg lover også å dokumentere leveringen av veskene med bilder.

Hver veske/ryggsekk/bag skal inneholde:

- » Ansiktsklut
- » Truse (størrelse small, medium eller large – ingen g-streng, og ingen skrift, bare helt enkel ensfarget), eller herretruse/ bokser for menn
- » 3 sanitetsbind, pakket enkeltvis
- » Såpestykke
- » Tannkrem (gjærne reise størrelse)
- » Tannbørste
- » Shampoo (reise størrelse)
- » Deodorant, helst spray
- » Kam eller børste

- » Hårspenner og/eller hårbånd
- » Body lotion (gjærne reise størrelse)
- » Liten skrivebok med penn
- » En pakke med papir-lommetørklær
- » Drops/pastill – ment for å kunne gi energi, så gjærne noe 'sunt' godteri. Ikke sjokolade, det vil smelte.
- » Lip balm, eller liten boks med vaseline e.l.
- » En personlig hilsen fra deg på engelsk, ment som trøst og oppmuntring. Du kan godt være anonym.

Vesken trenger ikke å være ubrukt eller ny. Men tingene oppi må være det.

P.S. Etter oppfordring fra Isandis kunder skal det også bli mulig å donere penger til prosjektet i Isandis nettbutikk, slik at vesker med innhold kan bli kjøpt lokalt i Afrika, men den personlige hilsenen vil fortsatt være med.

Du kan lese mer om The Handbag Project her – Jes Foord Foundation www.jff.org.za og Epic Foundation www.epicfoundation.org.za/web/index.asp

Isandi er kunde i Cultura Bank

Waldorf One World (WOW) – global solidaritet i praksis

Det norske Operasjon Dagsverk (OD) har gitt en impuls til en internasjonal dugnad, hvor 240 steinerskoler i 32 land gjør en innsats for steinerskoler og tiltak for barn i svært utsatte områder.

Av Arne Øgaard

Den første steinerskolen ble opprettet i 1919 for barna til arbeiderne på Waldorf Astoria sigarettfabrikk. Senere har disse skolene spredd seg over det meste av verden. Mange av skolene ligger i strøk hvor elevene har fra middels til høy levestandard, men det finnes også steinerskoler og barnehager i områder hvor elevene lever i slum og stor fattigdom. Denne siste gruppen skoler har ofte liten støtte fra myndighetene og er avhengig av hjelp utenifra. Denne hjelpen kan dreie seg om alt fra lærerlønner og utstyr, til at skolene kan ta i mot foreldrelose og gi sultne elever mat. WOW ble startet i 1994 og har til nå samlet inn over 2,5 millioner euro. Pengene formidles gjennom den tyske stiftelsen *Freunde der Erziehungskunst Rudolf Steiners*. (www.freunde-waldorf.de) Stiftelsen dekker administrative kostnader av sine egne midler slik at alle de innsamlede pengene går til prosjektene.

Ulike WOW-prosjekter

I Argentina støttes et kreativt ettermiddagstilbud for barn som lever under vanskelig forhold. I Brasil er det flere ulike tiltak

for barn som lever i en hverdag full av vold, kriminalitet, rus og prostitusjon. Michael skolen i Georgia er en skole for barn med ulike utviklingshemninger. Også i Europas fattigste land, Moldova, finnes det en steinerskole. I en arabisk steinerskole i Israel kan barn fra ulike kulturer og religioner lære og leke sammen. I Vietnam er det to steinerbarnehager i drift. I flere afrikanske land finnes steinerskoler for de aller fattigste. Gode-rich Waldorfskole i Sierra Leone fant tidlig ut at steinerpedagogikk var gunstig for barn som var traumeskadet av borgerkrig. Dette bare for å nevne noen av de mange prosjektene en kan velge å støtte. Fyldigere opplysninger om disse prosjektene finner en under WOW på hjemmesiden til Freunde der Erziehungskunst. En kan velge mellom tysk og engelsk tekst. Her finner en også et kononummer hvor en når som helst kan gi gaver og en kan selv bestemme hvilket tiltak en vil støtte.

Penger fra Moss

Steinerskolen i Moss var tidlig med i det norske OD-arbeidet og synes at det er et fantastisk prosjekt. Tanken bak OD er

ikke primært at en skal samle inn penger til noen som trenger det, men at en selv skal gjøre en innsats, et skikkelig dagsverk. Gjennom OD er det samlet inn store summer til mange viktige prosjekter, men når noen får mye er det andre som ikke får noe. I samråd med elevene valgte vi på Steinerskolen i Moss å arbeide for noen av de mange små prosjektene som også trenger penger, og fordelene med WOW er at vi kan følge det samme prosjektet i lengre tid. Vi valgte først Goderich Waldorfskole i Sierra Leone. Gjennom mange år fulgte vi denne skolen, og vi lærte mye om borgerkrig, barnesoldater, gatebarn, traumeskader og fattigdom. Vi så hvordan skolen ble fortrent fra hovedstaden Freetown da bistandsorganisasjonene kom inn og trengte lokaler og hvordan den etablerte seg ute på landet i et område hvor elevene ikke bare trengte skolegang, men også mat.

For at våre elever også skulle lære mer om andre land har de nå valgt ut tre skoler i ulike områder som vi kan veksle på å følge. I år har vi arbeidet for Hekima Waldorf School i Tanzania. Den ligger i hovedstaden Dar es Salaam og trenger støtte for å gi et tilbud til flere av de mange foreldreløse barna i landet. Gjennom en dramatisering av Tanzanias historie har vi studert hvordan et afrikansk land som ikke har vært ødelagt av borgerkrig likevel er et av verdens fattigste, og det til tross for at det er rikt på ressurser. Til våren skal våre eldste elever delta i et annet hjelpeprosjekt i Tanzania og håper da også å få besøkt skolen.

Arbeid og kultur

Som i Operasjon Dagsverk arbeider våre elever én dag. Noen skaffer seg jobb på en arbeidsplass, men ellers er det mange hjem som blir ryddet og grundig vasket den dagen. En gang hadde vi en gjøglertrupp som optrådte på Karl Johan i Oslo og fikk inn mye penger, og det hender fremdeles at noen er ute og selger kaker på togstasjoner eller andre forsamlingsplasser. Kvelden før arbeidsdagen har vi en kulturkveld på skolen. Denne er forberedt gjennom deler av tre skoledager hvor elevene fra 9. klasse og til og med videregående fordeler seg på ulike grupper. Kunst-, tre, og tekstilgruppene lager produkter for salg. Disse er gjerne inspirert av afrikansk kultur eller solidaritetstanken. Gruppene for dans, musikk og teater forbereder innslag til kulturkvelden, og en kafégruppe sørger for servering. Andre år har vi hatt gjøglergruppe og filmgruppe. Det er ønsket at elevene leder og tar initiativ til slike grupper, men de er i større eller mindre grad støttet av lærere. I de to siste årene har jeg skrevet skuespillene, mens elever har bearbeidet, registrert og fremført stykkene. Årets kulturkveld innbragte over 10 000 kr, noe som er ny rekord og meget bra for en relativt liten skole som Steinerskolen i Moss.

I år var det bare 5 norske skoler som deltok i WOW, men vi håper at flere blir med etter hvert. Steinerpedagogikk med mye kunstnerisk aktivitet kan være spesielt viktig for barn som lever i utsatte områder.

www.freunde-waldorf.de

En livline blir kuttet

Sunrise Banks er Minnesotas sosialt ansvarlige bank. Administrerende direktør David Reiling forteller hvordan banken gjorde en stor innsats for å hjelpe et somalisk lokalsamfunn.

Av David Reiling, administrerende direktør i Sunrise Banks. Foto: Sunrise Banks

Minneapolis, Minnesota har den største somaliske befolkningen utenfor Mogadishu. I august 2009 tok lederne for det somaliske samfunnet i desperasjon kontakt med banken for å finne ut hvordan de kunne sende penger hjem til familiene, som levde under ytterst vanskelige forhold i et land hvor det ikke var noe fungerende regjering og ikke noe offisielt banksystem. Vi bygget opp et tillitsforhold til det somaliske lokalsamfunnet og utviklet en prosedyre for pengeoverføringer som var lovlig, transparent og rimelig. Siden formålet med vår bankvirksomhet er å kunne betjene mennesker som ikke har tilgang på nødvendige banktjenester, gikk vi inn for å bygge opp en god relasjon til våre somaliske naboer – vi åpnet til og med en mikrokredittavdeling i et somalisk

kjøpesenter i hjertet av det somaliske området i Minneapolis.

Terrorfrykt stoppet pengeoverføringer

Uheldigvis endte denne prosessen opp med at jeg besluttet å stenge de somaliske overføringskontoene og avslutte programmet i desember 2011. Min beslutning ble gjort på bakgrunn av at to somaliske kvinner ble arrestert og dømt i Rochester, Minnesota, for å kanalisere penger tilbake til Al-Shabab, en terroristorganisasjon, med forbindelse til al-Qaida. Heldigvis var vår bank ikke på noen måte involvert i Rochester-saken.

Vi har medlemmer av det somaliske innvandrersamfunnet både blant våre kunder og våre ansatte – så den potensielle virkningen på deres familier i

Somalia hvilte tungt på meg.

I stedet for straks å avslutte pengeoverføringene og la det somaliske samfunnet sitte igjen og lure på hva som hadde skjedd, utvidet vi vårt samfunnsengasjement og søkte etter nye løsninger. I løpet av det neste halve året diskuterte vi med jurister, diplomater og myndigheter. I en diskusjon med USA's ambassadør i Etiopia måtte jeg motstrebende innrømme at jeg var gått tom for ideer til løsninger på hvordan vi skulle kunne kontrollere ikke bare hvem som mottok midlene, men også hvem som til syvende og sist brukte pengene – og til hva. Ambassadøren var forståelsesfull og takket meg for innsatsen. Han gikk så langt som til å si at til og med president Obama var klar over situasjonen. Det var tilfredsstillende å høre at vårt arbeid for å finne en løs-

Sunrise Banks har et tett og godt samarbeid med det somaliske miljøet

David Reiling

Sunrise Banks åpnet en mikrokredittavdeling i et somalisk kjøpesenter i det somaliske området i Minneapolis

ning ble lagt merke til på høyeste hold. Hvis det er én positiv utvikling, så er det dette: President Obama bevilget mer enn 104 millioner dollar i humanitær bistand til Somalia julen 2011/2012.

Konter fraktes av privatpersoner

Vi hadde håpet at vi til slutt skulle finne en løsning så vår bank kunne gjenoppta pengeoverføringene og den livlinen de utgjør til et hungersnødsrammet land, uten banksystem eller permanent regjering, samtidig som vi kunne sikre oss at pengene som ble sendt dit ikke falt i gale hender. I dag finnes fremdeles bare ineffektive og ikke-transparente metoder for somaliske familier som sender penger tilbake til slektninger og venner i Somalia. Mesteparten av overføringene til Somalia skjer nå via uoffisielle kanaler, og pengene beveger seg fra bankkonti i eller utenfor USA via en komplisert serie av elektroniske overførsler til de forente arabiske emiratene, eller ofte simpelthen fraktet som kontanter av somaliere, som tar dem med på flyet og leverer pengene personlig til slektningene i Somalia.

Global Alliance for Banking on Values (GABV)

Et internasjonalt nettverk av verdibaserte banker. I dag er det 25 banker fra seks kontinenter i nettverket. Alle arbeider for å finne bærekraftige løsninger på globale problemer.

GLOBAL
ALLIANCE
FOR BANKING
ON VALUES

Sunrise Banks

Sunrise Banks er en familie-eid statsautorisert lokalbank, som ligger i St. Paul, Minnesota. Banken forvalter mer enn 750 millioner dollar. Den har 8 avdelinger, de fleste ligger i lavinntektsområder, og ca. 185 ansatte. De har fokus på finansiell inklusjon, innovasjon og bærekraft. I 2011 lanserte Sunrise Banks en 'Underserved Empowerment Journey', en kampanje for å tilby ansvarlige og rimelige finansielle produkter til 1 000 000 mennesker, som i dag har for dårlig tilgang til finansielle tjenester.

For mer informasjon: gabv.org/out-banks/sunrise-community-banks

Kina over alt

Av Arne Øgaard

Kinesisk økonomi preger i dag hele verdensøkonomien. Å forstå Kina er derfor nødvendig for å forstå utviklingen i de øvrige landene.

Jeg har lest flere bøker og artikler om kinesisk økonomi, og det er ikke alltid beskrivelsene stemmer overens, men det er ikke så merkelig i et land hvor styringsmaktene skjuler sine planer og strategiske trekk. I 2012 kom *Kinas økonomi*, en omfattende bok hvor en rekke norske økonomer og kinaeksperter gir viktige bidrag til forståelsen av landet. Boken er skrevet slik at de fleste innleggene bør kunne leses med utbytte av alle som er interessert i politikk og økonomi. Jeg vil ikke vurdere de ulike bidragene, men heller sammenfatte noen av de vesentlige punktene i boken.

Maos ødela landets økonomi med sine maktkamper og sine prestisjeprosjekter. Han klarte å utvikle atombomben, men mislyktes i sin satsing på stålindustrien og sine forsøk på å få innflytelse ved å gi u-hjelp til land som var rikere enn Kina. Maos utpining av bøndene og øvrige redsels-handlinger er skildret i flere fyldige bøker i de siste årene.

Etter Maos død tok Deng Xiaoping over ledelsen i 1978. Han omorganiserte jordbruket slik at bøndene fikk større kontroll over egen produksjon, og han ga også bøndene flere tekniske hjelpemidler. Bøndene fikk dermed bedre livsvilkår og kineserne mere mat. Deng bygget også opp en statsstyrt importsuttindustri, en industri hvor arbeiderne også var sikret rimelige helse- og pensjonsordninger. Det kommunistiske prinsippet om at alle i det minste skulle sikres et minimum av materielle goder var dermed ivaretatt. Neste skritt var å opprette soner for eksportindustri, først bare for kinesiske produsenter, så en åpning for at utenlandske produsenter kunne samarbeide med de kinesiske, og etter at Kina ble med i WTO kunne alle slå seg ned i disse områdene. Etter hvert som markedskreftene ble sluppet stadig mere løs, ble de gamle statlige bedriftene utkonkurrert, men dermed forsvant også ordningen med gode syketrygder og pensjon. I dag må derfor kinesere i stor grad sørge for sin egen fremtid og sine barns utdannelse, og det gjør de ved en høy grad av sparing. Sparingen skjer i statseide banker. De statlige bankene låner gjerne ut penger til kinesiske bedrifter som investerer i utlandet. Når Huawei nå bygger ut mobilnettet i Norge, kan det være at de

vant tilbudet med utgangspunkt i rimelige lån fra de kinesiske statsbankene.

Forfatterne i denne boken er opptatt av at den kinesiske staten må investere mer av sparepengene i sitt eget land, slik at de får styrket sin 'lokale økonomi' og også blir mindre sårbare hvis etterspørselen etter kinesiske varer synker i den øvrige verden, slik den for eksempel gjorde etter finanskrisen i 2008. I forbindelse med denne krisen fulgte kineserne Keynes strategi ved å sette i gang en storstilt utbygging av høyhastighetsjernbane. I løpet av 2010 bygde de ut 500 mil, det vil si en strekning som fra Oslo til Gardermoen, hver uke i et helt år. Men ellers går det noe tregt med tiltak som kan øke den vanlige kineserens kjøpekraft.

De første kinesiske varene som strømmet ut i verden var plastleker og annet av dårlig kvalitet. Begrepet 'made in China' vakte en viss skepsis hos vestens forbrukere. For å bøte på dette har kineserne nå sikret seg kjente merkevarer som Volvo. Men de satser også sterkt på teknologisk utvikling og kvalitet. For 10 år siden hadde knapt noen hørt om kinesiske biler, om 10 år regner man med at de fleste bilene kommer til å være produsert i Kina.

Teknologisk vil kineserne ligge på høyde med andre land, men fremdeles ha langt billigere arbeidskraft. Dermed vil de kunne tilby de beste og billigste bilene. Mens kineserne tidligere var kjent for sin ulovlige kopiering og industrispionasje, skaffer de seg i dag kunnskap gjennom å kjøpe opp vestlige bedrifter, som norske Elkem.

Lewis vendepunkt

Ikke alle er like sikre på at Kinas vekst kan fortsette i samme tempo som nå. Noen frykter at tilgangen på billig arbeidskraft nå kan stoppe opp og at lønningene dermed kommer til å stige. Internasjonale produsenter kan derfor komme til å flytte produksjonen sin til andre land. Det er dette som kalles Lewis vendepunkt. I Norge ser vi eksempler på at noen har flyttet produksjonen hjem blant annet fordi produsentene ønsker større nærhet til sine fabrikker. Et fall i den kinesiske produksjonen vil ikke bare medføre redusert etterspørsel, men også fallende oljepris, og dette vil ramme norsk økonomi. Dette er enda en årsak til at norske økonomer ønsker at kineserne skal

„Ikke alle er like sikre på at Kinas vekst kan fortsette i samme tempo som nå. Noen frykter at tilgangen på billig arbeidskraft nå kan stoppe opp og at lønningene dermed kommer til å stige. Internasjonale produsenter kan derfor komme til å flytte produksjonen sin til andre land.“

satse langt mer på å utvikle det innenlandske markedet. Når dette bare skjer i begrenset grad, kan en spørre seg om det skyldes korrupsjon eller at myndighetene frykter å miste makten hvis den jevne levestandarden blir for høy.

Kineserne har lite av viktige metaller, som kobber og aluminium, og det sies at det er derfor de spiser med pinner. Gjennom å investere i infrastruktur og gi lån til land i Afrika har de sikret seg tilgang til betydelige ressurser her. Positive og negative sider ved kinesernes framferd i Afrika ville trenge en egen artikkel og er heller ikke behandlet grundig i denne boken. Kineserne har derimot 97 % av de sjeldne jordmetallene (ofte misvisende kalt jordartene) som er vesentlige i moderne teknologiutvikling.

Kina er et eksempel på at en sterk statsstyrt markedsøkonomi kan gi en betydelig heving av levestandarden i befolkningen, men den raske veksten har ikke vært problemfri. Det finnes ganske gode lover mot forurensing, men i praksis blir de ikke fulgt tilstrekkelig opp. Derfor finnes de såkalte kreftlandsbyene, hvor det er 50 % mer av mage- og leverkreft enn i den øvrige befolkningen. I 2007 var Kinas tredje største innsjø dekket av selvvisende alger, og to millioner mennesker var uten rent drikkevann i 10 dager. Selv om CO₂ – utslippene per innbygger er lave, blir de totale utslippene store når det fortsatt åpnes ett kullkraftverk i uka. Rensing av svoveldioksid er derimot ganske bra.

I Kina har det vokst fram en styrtrik overklasse, deres luksusforbruk kan virke latterlig naivt, men det bidrar i det minste til å opprettholde denne typen produksjon i vesten. De vanlige arbeiderne lever ingen luksustilværelse, og de har ikke mulighet

til å organisere seg. Men etter flere selvmord på Foxconnfabrikken som lager iPhone, ble lønningene doblet. Amerikanerne kritiserer kineserne for en for lav binding av deres valuta yuan til dollaren, noe som forsterker skjevheten i handelsbalansen mellom USA og Kina.

Over har jeg gitt korte innblikk i noen av de mange emnene som for det meste får en klar og grundig behandling i boka. Full innsikt i dette landet får vi ikke før vi får større innsikt i det politiske spillet og ledelsens strategier. Dagen etter at jeg hadde lest boka møtte jeg en kinesisk demonstrant i Oslo. Han hadde en stor plakat hvor han hevdet at medlemmer av meditasjonsgruppen Falun Gong ble myrdet og at deres organer ble solgt på det internasjonale markedet.

Jo Inge Bekkevold og Henning Kristoffersen (red)
Kinas økonomi
 Gyldendal Akademiske 2012
 ISBN: 9788205418103

25 år med Fairtrade

Bekjemper fattigdom med handel

I disse dager er det 25 år siden den internasjonale merkeordningen Fairtrade ble startet. „Jeg har selv reist rundt i verden og sett effekten av vårt arbeid. Det er enormt motiverende å ha en jobb der jeg kan være med å gjøre en forskjell“, sier daglig leder i Fairtrade Norge, Marianne Størseth.

Fra pakkeriet på den Fairtrade-sertifiserte roseplantasjen Kiliflora i Arusha, Tanzania.
Foto: Andreas Feen Sørensen 2012

„Det er viktig å fortelle historiene. Ikke bare solsiden, men også om alle utfordringene vi møter underveis.“

Av Fairtrade Norge

Det er hektisk aktivitet i kontorlokalene til Fairtrade Norge som ligger sentralt plassert i Oslo sentrum. Fra å være fem ansatte i 2012, hvorav to var i barselpermisjon, har staben nå vokst seg til syv fulltidsansatte.

„Fairtrade er en internasjonal merkeordning som gjennom handel skal styrke bønder og arbeidere i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Vi hverken kjøper eller selger produkter selv, men bidrar til at norske importører og forbrukere skal ha et effektivt og pålitelig verktøy når de ønsker å bidra til rettferdig handel og utvikling i fattige land“, sier Størseth.

Det er et knapt år siden 43-åringen overtok sjefstolen. Hun er godt i gang med en omfattende snuoperasjon.

„Vi vet at forbrukerne er mer bevisste enn noensinne. De ønsker å vite hvor varen er produsert, under hvilke forhold og ikke minst hva den inneholder. Fairtrade er verdens største og mest kjente merkeordning for rettferdig handel, og vi i Fairtrade Norge har ansvaret for å forvalte merkeordningen her hjemme. Forbrukeren skal vite at når han velger en Fairtrade-merket vare, er man med på å gjøre en forskjell“, sier Størseth.

Sårbare produsenter

Nordmenn er i verdenstoppen når det gjelder både kaffedriking og bananspising. Men det kanskje mange av oss ikke tenker over, er hvilke forhold de som produserer råvarene arbeider under. Mange av verdens fattige bønder og arbeidere lever under vanskelige kår.

„80 % av all handel i verden foregår mellom industri- og utviklingsland. Millioner av bønder og arbeidere lever i fattigdom. Det er ulike årsaker til dette, blant annet svingende priser på råvarer. Dette gjør produsentene sårbare. Man kan ende med lav eller ingen fortjeneste“, sier Størseth.

Derfor har Fairtrade utviklet flere verktøy som skal trygge produsenten. Ved for eksempel å sette en minimumspris for de fleste råvarene sikrer man produsenten en minstepris, som er satt på bakgrunn av levekostnader i produsentlandet.

I mange tilfeller er det også umenneskelige arbeidsforhold, som barne- og tvangsarbeid, helse- og miljøskadelige forhold og andre utfordringer som gjør at de lever i ytterste nød.

„Fairtrade har arbeidet internasjonalt i 25 år, og dokumentasjon viser at rettferdig handel er et effektivt verktøy for å uttrykke fattigdom. Rettferdige handelsbetingelser gir produsentene mer styring over eget liv slik at de selv kan være med å bekjempe fattigdom. Det gir forutsigbare rammer, som gjør ▶

Dette er Fairtrade

Fairtrade er en internasjonal merkeordning som gjennom handel styrker bønder og arbeidere i fattige land. Med mer rettferdige handelsbetingelser kan de selv bekjempe fattigdom. Fairtrade-standardene sikrer bedre arbeidsforhold og handelsbetingelser for bønder og arbeidere i utviklingsland, slik at de kan investere i produksjon, lokalsamfunn og en bærekraftig framtid. Fairtrade-merking av produkter er et konkret og pålitelig verktøy for importører og forbrukere i Norge som ønsker å bidra til mer rettferdig handel og utvikling i fattige land. I dag finnes det Fairtrade-merket kaffe, te, kakao, sukker, juice, is, sjokolade, bananer, ris, krydder, honning, bomull, blomster og vin i Norge.

at de kan investere i bærekraftige og langsiktige prosjekter i lokalsamfunnet“, sier Størseth.

Må ikke bli hyllevarmer

Et av hennes viktigste mål er å øke både tilgjengeligheten og volumet av Fairtrade-merkede produkter i Norge.

„Jeg opplever en veldig interesse for arbeidet vårt, både blant forbrukere, næringsliv og andre. Men det gjelder å få ord til å bli handling. Derfor er kunnskapsbygging så viktig“, sier Størseth.

Hun utfordrer norsk næringsliv til å investere mer i utviklingen av Fairtrade-merkede produkter.

„Faren er at Fairtrade-merkede produkter blir en hyllevarmer. Noe man skal ha for å vise at man tar en viss form for samfunnsansvar. Det kan lett bli et nisjeprodukt, men for at vi skal nå målet om å øke volumet, må jo kunden ha noe å velge i“, understreker hun.

Da merkeordningen kom til Norge i 1997 var det under navnet Max Havelaar. I dag er det mer enn 350 produkter på det norske markedet som bærer Fairtrade-logoen, fordelt på 16 ulike produktkategorier.

Unge etterspør Fairtrade-produkter

Internasjonalt vokser utvalget av Fairtrade-merkede produkter enormt. Det siste Fairtrade har begynt å jobbe med internasjonalt, er gull. Også her hjemme ser vi at det kommer nye produkter, som for eksempel vin og sjokolade.

„Tradisjonelt har vi vært størst på kaffe, blomster og bananer. Vi ser også at flere store kjente merkevare-eiere investerer i Fairtrade-merkede produkter“, sier Størseth.

De siste par årene har kjente selskaper, som Ben&Jerry's og Starbucks, rullet ut butikker i Norge. De har flere produkter som er Fairtrade-sertifisert og som tiltrekker seg unge og urbane mennesker. Størseth påpeker at den yngre garde i stor

Ananasarbeider ved den Fairtrade-sertifiserte ananasplantasjen Gold Coast Fruits i Ghana 2011. Fotot: Andreas Feen Sørensen

Fair trade
Norge
fikk
CULTURAPRISEN
2005

grad er de som etterspør hvor en vare er produsert og under hvilke forhold.

„Vi merker en veldig interesse for dette hos ungdommene. De er aktive på sosiale medier og har et svært bevisst forhold til om ting er rettferdig eller ikke“, sier hun.

Bygger merkevare med rettferdig handel

En stor del av Fairtrades globale vekst skyldes at både forbrukere, næringsliv og andre har stor tillit til merkeordningen.

„Det er viktig å fortelle historiene. Ikke bare solsiden, men også om alle utfordringene vi møter underveis. Det er ikke gjort på en dag å forandre et samfunn som for eksempel i årevis har praktisert et regime der fagforeningsarbeid er forbudt, eller at kvinner er uønsket i ledelsen“, sier Størseth.

De siste årene har det blitt økt fokus på å ta samfunnsansvar både i privat og offentlig sektor. Det gir en merverdi til både bedriften selv, men også til de ansatte.

„Veldig mange ønsker på denne måten å vise at de bryr seg. Fremover vil vi derfor ha mye fokus på å samarbeide med næringslivet for å øke både volum og tilgjengelighet av Fairtrade-merkede produkter“, sier hun.

Størseth mener også man må kunne stille krav om rettferdig handel ved for eksempel offentlig innkjøp.

„Norge som nasjon har et ansvar for å bidra i kampen mot fattigdom. Jeg vil oppfordre både det offentlige og private til å investere i Fairtrade-merkede produkter. Det er et enormt vekstpotensiale. Og vi må alle huske på at hvert eneste bidrag hjelper.“

Fairtrade Norge er kunde i Cultura Bank

Om Marianne

Navn: Marianne Størseth

Alder: 43

Sivilstatus: Gift, to barn

Bosted: Fjellhamar

Stilling: Daglig leder Fairtrade Norge

Aktuell med: Vil sette rettferdig handel på dagsorden

Blir inspirert av: Positive mennesker som gir av seg selv

Mitt livsmotto: Alt går bare man vil

Klarer meg ikke uten: Familie, venner og nok søvn

Cultura Bank, en lokal aktør med globalt perspektiv

Av banksjef Lars Hektoen

Cultura Bank er en av Norges aller minste banker, likevel en bevisst aktør inn mot tidens mest påtrengende spørsmål: Hvordan kan den globale økonomiske verdensorden omstilles slik at hele jordens befolkning kan ta del i et menneskeverdig liv?

Selvfølgerlig kan og bør et land med Norges rikdom og ressurser også sende bistandskroner til fattige land, men årsaken til at noen mennesker lever i nød, mens andre, deriblant vi nordmenn, lever i overflod, forsvinner ikke gjennom tradisjonell u-hjelp. De rike landene må rett og slett gi slipp på det økonomiske hegemoniet som gjennom mange hundre år systematisk har overført ressurser og rikdom fra fattige til rike land. Her er det fremdeles en lang vei å gå.

Det finnes et ord som heter solidaritet, kall det også gjerne medmenneskelighet eller brorskap. Kirken snakker om neste-kjærlighet. Det finnes gode forbilder i verdenshistorien. Det tillegges stor betydning at den nylig valgte Paven i Roma tok navnet Frans, etter Frans av Assisi. Moder Teresa og Albert Schweitzer er andre eksempler, og selvfølgelig har andre kontinenter og kulturer tilsvarende forbilder.

Kan en bank, som en lokal aktør i samfunnsøkonomien, spille en rolle i dette store bildet? Vi i Cultura bank mener det, og selv om vi er langt fra perfekte, prøver vi å leve ut en ganske krevende formålsparagraf. Pengene skal 'kanaliseres mot reelle behov og uløste oppgaver i samfunnet'. Miljø- og sosiale hensyn skal ivaretas, og formålet med de virksomhetene vi finan-

sierer skal være mer enn bare å tjene penger. Vi havner iblant i diskusjoner om det ene eller andre formålet er mer verdig enn andre. Her må vi bruke vårt beste skjønn, i tillegg til at banken på forhånd har definert noen områder som kjerneområder for banken. Blant disse er produksjon og distribusjon av økologiske matvarer, skoler, miljøriktig boligbygging, helse- og omsorgsprosjekter. Vi praktiserer full åpenhet slik at omverdenen kan kontrollere at vi gjør som vi sier.

Noen må gå foran

Er vi naive? Hva med resten av næringslivet? Kan en større bank koste på seg å være like selektiv som oss? Dette er nok lite realistisk på kort sikt, men noen må gå foran og si nei til å finansiere virksomheter som ikke holder et sosialt og miljømessig minimumsnivå.

Vi ønsker å oppfordre til en bevisst omgang med penger og kreditt, og hvis vi alle kunne begynne å reflektere over vårt forbruk og konsekvensene av dette, ville mye være vunnet. Økologi, fairtrade, en mer nøktern livsstil og kollektive løsninger er nøkkelord for å oppnå økt global rettferdighet og redusere vårt økologiske fotavtrykk. I dette bildet er Cultura Banks oppgave å drive en transparent, verdibasert bankvirksomhet, som sørger for at det finnes et banktilbud i Norge for mennesker som deler våre verdier.

I 2010 fikk Cultura Bank Nordisk råds natur- og miljøpris, en viktig anerkjennelse av bankens rolle som forbilder.

Foto: Stian Torstenson

Nytt fra Cultura

Et utvalg av høstens utlånsprosjekter

Takk til våre innskytere og egenkapitalbeveiseiere som har gjort det mulig for Cultura Bank å låne ut penger til blant annet disse prosjektene:

- » Bildeleringen SA i Bergen – Innkjøp av 3 varebiler.
- » Steinerskolen i Indre Østfold – lån til nybygg
- » Camphill Landsbystiftelse – lån til bygging av omsorgsboliger i Jøssåsen Landsby
- » Klostergården ANS – driver et helse- og sosialpedagogisk tilbud til mennesker med nedsatt funksjonsevne

- » Nordic Kadampa Meditation Centre – Buddhistisk senter og bofellesskap
- » Hurdalsjøen økologiske landsby
- » En rekke miljøboligprosjekter
- » Kolonihagen Grünerløkka AS – økologisk restaurant-drift på Grünerløkka i Oslo

Vi vil inspirere

De fleste kjenner sikkert til at Cultura Bank har som et viktig formål å finansiere samfunnsnyttige prosjekter. Men det står også i bankens vedtekter at vi skal bidra til å øke bevisstheten omkring penger og økonomi, slik at kapital kan styres mot reelle behov og uløste oppgaver i samfunnet. Denne delen av oppgaven forsøker vi å ivareta gjennom å delta på eksterne arrangementer, holde foredrag og besøke interesserte miljøer.

Siden forrige nummer av Pengevirke har Cultura deltatt med foredrag under antroposofisk uke på Litteraturhuset i Bergen, vi har vært til stede med stand på den store alternativmessen i Oslo (Lillestrøm), som en del av temautstillingen om Green Living, og vi har vært med på Arne Næss seminar på Litteraturhuset, som et eksempel på en grønn suksesshistorie. Vi benytter anledningen til å takke alle dere vi har møtt på disse arrangementene for mange gode samtaler, og vi håper på flere invitasjoner til å bli kjent med nye mennesker og miljøer.

Abonnement på elektronisk utgave av Pengevirke

Det er nå mulig å abonnere på Pengevirke i elektronisk utgave. Når det kommer et nytt nummer av Pengevirke, får du tilsendt en e-post med lenke til det nye nummeret, der du kan laste det ned som pdf. Dersom du ikke lenger ønsker å motta bladet i papirutgave, må vi få beskjed om det pr. e-post.

Bestille Pengevirke i elektronisk utgave: www.cultura.no/Abonnement

Avbestille papirutgaven: Send en e-post til cultura@cultura.no og si fra at du vil stoppe abonnement på papirutgaven. Husk å oppgi hvilket navn abonnementet står på.

Nytt fra våre kunder

Glimt fra antroposofisk uke på litteraturhuset i Bergen

En av kveldene hadde økonomi som hovedtema. Professor Ove Jakobsen snakket om Rudolf Steiners økonomiske ideer i lys av økologisk økonomi, Jannike Østervold holdt foredrag om Cultura Bank, og Christian Egge snakket om „Business som redskap for en bærekraftig utvikling“. Arrangementet var godt besøkt. Kveldene ble innledet med musikalske bidrag fra steinerskoleelever, som holdt et imponerende høyt nivå. En annen kveld var det Helgeseter som sto for programmet. Da fikk vi forklart hvordan de vakre fargede lysene, som alle foredragsholderne fikk som honorar, var blitt til. For å lage et slikt lys, må det dyppes ca. 40 ganger. Et imponerende tålmodighetsarbeid!

Vakre hånddyppede lys, laget på Helgeseter

Juleshopping for en bedre verden?

Hver gang du bruker penger stemmer du på hva slags verden du vil leve i. Derfor lanseres nå *Velg bedre*, en digital markeds plass for positivt konsum. De samler denne julen et knippe kule produkter og gir deg de gode grunnene til å velge dem. Er du sent ute med en julegave kan du for eksempel kjøpe gavekort på miljøvennlig transport eller som 'etterjuls-gave', solbriller laget av knekte skateboards. De ønsker også å komme i kontakt med leverandører med gode produkter som har en historie å fortelle.

Stikkord: Kult, miljøvennlig, lokalt, rettferdig, gjenbruk.

www.velgbedre.no

Stilfull ryggsekk, som gir stipend til studenter fra den tredje verden

Økologisk ost fra Vikabråten

Vi sender i posten og du kan få tak i ost på Vikabråten, 2960 Røn i V.Slidre Valdres og på Duggurd gårdsbutikk på Bærums verk, åpent på lørdager. www.duggurd.no

Åremålsutleie: Stølen vår på Nordre Trollhovd i Vestre Slidre: hyggelig støl med enkel standard men flott beliggenhet. Utsikt til Vasetvannet og fjelltopper.

For mere info: www.vikabraaten.e-monsite.com

En annerledes nyttårsfest

kan du feire på Nordisk Kadampa meditasjonssenter, som inviterer til et vegetarisk måltid etterfulgt av meditasjon og bønner for fred i verden ved inngangen til 2014.

31. desember 19:30 – 00:15
i Kongens gate 2 i Oslo.

Festen er åpen for alle, og man må ikke være buddhist for å delta. Pris: kr 300. Forhåndspåmelding er nødvendig. Se mer om arrangementet på meditasjonoslo.no

'Hungry planet' – bok og utstilling

Hva spiser verden?

Peter Menzel og Faith d'Alusio har reist verden rundt for å dokumentere hva vanlige mennesker spiser. Resultatet er blitt boken *Hungry Planet* og en fotoutstilling ved samme navn, som kan sees i Nobels Fredssenter i Oslo frem til 23. februar 2014.

Av Jannike Østervold

Jeg var så heldig å få være til stede på åpningen av utstillingen i Nobels Fredssenter og fikk høre Peter og Faith fortelle om prosjektet sitt. Konseptet var ganske enkelt å beskrive, men utfordrende å gjennomføre – besøke familier i forskjellige deler av verden, observere hva de spiste i løpet av en uke og deretter fotografere dem sammen med mat og drikke for hele uken. Disse bildene er samlet i fotoutstillingen *Hungry Planet*. Det er ingen norske eller skandinaviske familier med i boken, men i forbindelse med utstillingen i Norge ble det også laget tilsvarende bilder av 3 norske familier. Peter er fotografen, mens Faith har gjort intervjuene og skrevet tekstene. De understreker at dette ikke er en vitenskapelig undersøkelse, familiene er ikke nødvendigvis representative for gjennomsnittsfamilien i sitt land, de representerer bare seg selv.

Bakgrunn

Peter og Faith hadde reist mye rundt i verden og hadde observert at det var mye sjeldnere å se overvektige mennesker i Asia og Afrika enn hjemme i USA. I år 2000 slo Worldwatch fast at på verdensbasis var overvekt nå et like stort problem som underernæring, og det inspirerte Faith og Peter til å starte dette dokumentasjonsprosjektet. Kanskje gikk det an å lære noe av å studere hvordan folk i andre land spiste. Var det noen hemmelige ingredienser eller dietter, som gjorde at noen holdt seg slanke og friske? De fant at det var 3 grunnleggende forutsetninger. Et viktig prinsipp lærte de i Okinawa. „Hara hachi bu“ kan oversettes med „spis bare til du er 80 prosent mett“ – altså vis moderasjon. Det andre er å holde seg i fysisk aktivitet. Det tredje er kvalitet – å spise mat som er minst mulig prosessert.

Foto: © Peter Menzel / www.menzelphoto.com

Familien Ayme i Ecuador har verken kjøtt, fisk eller egg på menyen, men får melk fra egne kuer. Når de handler mat, starter de alltid med de viktigste basismatvarene, og hvis det blir penger til overs, blir det også litt ferske grønnsaker og frukt. Maten består bare av rene råvarer, ingen prosessert ferdigmat eller drikke. Til drikke har de kildevann og te av brennesle. Brunt sukker kjøpes i en kake, så man kan skjære av små biter for å spise som gotteri eller søte teen. Selv om de driver saueavl er det ikke for å spise kjøttet selv, men for å selge dem på markedet. Siden de hadde solgt sauer denne uken ble det også penger til gulrøtter, purre, løk og litt frukt.

Matutgifter for en uke: \$31,55

„Variasjonsbredden er stor – fra familien Aboubaker i flyktningeleiren i Chad, der 6 personer lever på matrasjoner som tilsvarer 24 dollar i uken, til overfloden i den tyske familien Melander på 4, som bruker 500 dollar i uken på mat og drikke.“

Gjennom årene har flere fredsprisvinnere engasjert seg i arbeidet for klima og miljø. Mange av verdens konflikter handler nettopp om tilgangen på mat. Og klimautfordringen er større enn noen gang. I utstillingen vil vi også kunne lære mer om favorittoppskriftene til flere fredsprisvinnere. Dessuten, ikke noe er mer fredelig enn å dele et måltid, sier Bente Erichsen, direktør for Nobels Fredssenter.

Så enkelt å forstå – og så vanskelig å gjennomføre.

Faith fortalte at de ikke på noen måte kritiserte kostholdet til familiene, men enkelte ble likevel inspirert til å legge om kostholdet etter å ha observert hva familien faktisk konsumerte i løpet av en uke.

Variasjonsbredden er stor – fra familien Aboubaker i flyktningeleiren i Chad, der 6 personer lever på matrasjoner som tilsvarer 24 dollar i uken, til overfloden i den tyske familien Melander på 4, som bruker 500 dollar i uken på mat og drikke. Vi har fått lov til å presentere to av bildene fra utstillingen/boken og har valgt familien Ayme fra Ecuador og en av familiene fra USA, familien Revis.

Boken inneholder også statistikk fra de enkelte land som er representert, og her kommer de store forskjellene mellom landene enda tydeligere frem. For eksempel er 72,2 % av men-

nene og 69,8 % av kvinnene i USA overvektige, mens i India er tilsvarende tall 0,9 % og 1,1 %.

Boken *Hungry Planet* har vunnet flere internasjonale priser. Den kan kjøpes i butikken i Nobels Fredssenter, eller bestilles på nett, for eksempel fra thebookdepository.com.

Utstillingen i Nobels Fredssenter varer til 23. februar 2014, og den er vel verdt å se. Hele 5.500 mennesker benyttet anledningen i åpningshelgen.

Hungry Planet av Peter Menzel og Faith d'Aluisio
ISBN 978-0-9840744-2-6

Foto: © Peter Menzel / www.menzelphoto.com

Familien Revis i Nord Carolina, USA

har travle dager, og det er lett å ty til raske løsninger og ferdigmat. Rosemary Bevis har en travel jobb i justisdepartementet og merket at hun la på seg av å småspise usunn hurtigmat og snacks. Hun prøvde Weight watchers i en periode, gikk ned over 13 kilo, men la dem på seg igjen i løpet av 6 måneder da hun gikk tilbake til gamle spisevaner. For å gå ned i vekt begynte hun å trene på et treningssenter, og resten av familien fulgte etter. Treningen var bra, men det førte til at det ble enda mindre tid til å lage sunn mat hjemme – og enda mer bruk av hurtigmat. Nå har de droppet treningssenteret og bruker heller treningsutstyr hjemme, for å få tid til å lage sunne middager med friske grønnsaker og magert kjøtt, og de forsøker å kutte ned på hurtigmaten.

Matutgifter for en uke: \$341,98

Kristian Flo står på for økologisk livsstil

Kristian Flo håper snart å få realisert sin drøm om å flytte inn i Bergen Økolandsby (BØL), et prosjekt han har vært med å forberede i 10 år. Siden 2012 har han drevet Norges første Debiogodkjente kafé.

Av Jannike Østervold

Kafé med gullmerke fra Debio

I Marken i Bergen ligger landets første Debiogodkjente kafé – *Den grønne kafé*. Der havnet jeg helt tilfeldig en ettermiddag jeg var på besøk i Bergen. Jeg oppdaget Debiomerket utenfor kaféen og måtte selvfølgelig inn for å se. Der kom jeg i snakk med Kristian Flo, som brenner for økomat, fellesskap og nøkternt forbruk. Kaféen ble åpnet i 2012, og Kristian forteller at det fort blir 16 timers arbeidsdager, når en skal kutte unødige mellomledd og gjøre mest mulig selv. Foruten Kristian er det to til som arbeider i kaféen. I tillegg til vegetariske retter og hjemmebakke kaker serverer de også vilt og vill fisk. Økologiske melkeprodukter som ikke finnes hos Tine, dvs. helmelk, fløte og smør, får de fra Rørosmeieriet. Han ville gjerne drevet 100 % økologisk, men i praksis blir det også noen få ingredienser som ikke er økologiske. Til min overraskelse gjelder det viltet og villfisken, som man skulle tro var minst like gode som økologisk. Og så bruker han Snøfrisk ost i ostekaken. Men det må likevel være en av kaféene i Norge med høyest andel økologiske råvarer, så langt jeg kjenner til. Med over 90 % økologisk mat (regnet av kjøpesummen for matvarer) kvalifiserer kaféen til Debio's gullmerke.

Veggene i kaféen er dekket med kunst – og Kristian forteller at det er kø av kunstnere som gjerne vil stille ut bildene sine.

Bergen Økologiske Landsby (BØL) har fått tomt – søker beboere

Hvordan han kom til å drive kaféen er en lang historie – og den berører også den andre tingen vi kom til å snakke om, økolandsbyprosjektet BØL, der Kristian er en av pionerene. Han kom med i prosjektet kort etter starten, og siden har han stått på. Jeg spør ham hvor mange som er aktive i økolandsbyprosjektet – han ler og svarer at de er 4 som er hyperaktive, som utgjør styret, og så er det en gruppe på 12 personer som er ganske aktive og rundt 150 stykker som står på e-postlisten. Mange av dem vil nok være interesserte i å flytte i økolandsby, selv om de ikke har hatt kapasitet å delta i årelange forberedelser. For det har tatt tid – omtrent 10 år nå – fra de først satte i gang. Og det synes som alle som har startet økolandsbyer sier det samme i ettertid – det tar lang tid. Derfor har det naturlig nok vært en del utskifting av folk i gruppen. Folks situasjon forandrer seg, med barn og familie og hvor de bor i landet. Så noen har ruk-

Kristian Flo utenfor Den Grønne Kafé. Foto: Jannike Østervold

„Folks situasjon forandrer seg, med barn og familie og hvor de bor i landet. Så noen har rukket både å gå ut av gruppen og å komme tilbake igjen.“

Osterøy kan by på vakker natur. Foto: Bergen Økologiske landsby

ket både å gå ut av gruppen og å komme tilbake igjen.

Det har vært en lang prosess, og noen har gått lei, mens andre har kommet til.

Grundige forberedelser

Men gruppen har ikke ligget på latsiden. De har brukt tiden til å skaffe seg de verktøyene som de trenger for å drive en økolandsby. Og det er ikke så rent lite. Ikkevoldskommunikasjon – giraffspråket, metoder for å løse konflikter og å forhindre at konflikter oppstår. Modeller for hvordan fatte beslutninger. Det var vært studieturer til Danmark og til Hurdal Økolandsby, og de har studert aktivhus og passivhus og satt seg inn i forskjellige aspekter av økologisk byggeri. Kristian forteller at mens de har ventet på å finne en tomt, så har de i flere år øvd seg på å dyrke grønnsaker og har solgt produktene på bondens marked. De har også bakt flatbrød for salg på markedet. Og det var her kafeen kom inn, BØL'erne fikk låne kjøkkenet i kafeen til flatbrødbakst-dugnad, som de hadde en gang i måneden, og Kristian var produksjonssjef. Da eieren ville gi seg, var Kristian interessert i å ta over, men da var huset allerede leiet ut til terapiserter. Men da det så ble ledig igjen, fikk Kristian overta første etasje til kafé.

Slutt på tomtejakten

Bergen Økologiske Landsby hadde lenge sett etter passende tomt, og i høst har de gått inn i forhandlinger om å få overta en tomt på Bruvik i Osterøy kommune. Kristian forteller at de har møtt stor velvilje fra politikere og administrasjon i kommunen.

Det bor ca. 300 mennesker på stedet fra før. Det planlegges 7 klyngetun med 7 hus på hver, for rundt 100 mennesker. De fleste ønsker å eie husene selv, men Kristian håper at det også vil bli mulig å bygge noen boliger for utleie. Han foreslår på egne vegne (og understreker sterkt at dette ikke er økolandsbyens offisielle syn), at noen av dem som sitter med store, dyre leiligheter i mange millionersklassen burde selge dem og flytte inn i økolandsbyen, og så kan de bruke pengene som blir til overs til å finansiere leilighetene for dem som ikke har råd til å bygge hus selv, men gjerne vil bo i økolandsby. Ideen er herved formidlet videre!

Landsbyen skal gi mulighet for å drive med primær, sekundær og tertiærnæringer på stedet, samtidig som den er såpass nær Bergen sentrum at man kan komme seg dit på 40 minutter, med bil eller offentlig transport. Eller aller raskest, hvis man tar bil til Arna stasjon og tog til sentrum, så tar det bare 28 minutter. Det er til å leve med! Kaféen til Kristian ligger bare få minutter fra jernbanestasjonen, så han får fin reisevei. Hvis alt går som smurt med prosjektet, håper han å kunne flytte inn i hus i økolandsbyen på Osterøy for jul 2014.

www.bergenokologiskelandsby.no
 e-post: info@bergenokologiskelandsby.no
 Facebook: Bergen Økologiske Landsby
 Facebook: Den Grønne Kafé i Marken

Befaring på tomten på Osterøy. Foto: Bergen Økologiske landsby

Rudolf Steiner

For å utvikle et sunt samfunn mente Steiner det var nødvendig legge til rette for et balansert samspill mellom et fritt selvforvaltende åndsliv, et demokratisk rettsstatssystem og et assosiativt samarbeidende næringsliv. Mange av Steiners tanker og ideer har fortsatt stor aktualitet, og vi finner flere av dem igjen innenfor miljø- og samfunnsansvarlige økonomi.

Av Professor Ove Jakobsen, Senter for økologisk økonomi og etikk, Handelshøgskolen i Bodø

Et viktig poeng hos Steiner er at den sosiale organismen alltid er i utvikling, alltid uferdig. Derfor er det ikke mulig å utarbeide ferdige løsninger. Det som er viktig er å legge til rette for prosesser som bidrar til å stake ut kursen for langsiktige endringsprosesser. I følge Steiner er en viktig forutsetning for endring at vi blir oppmerksomme på sykdomssymptomene i samfunnet. Deretter må vi utvikle en praktisk forståelse for hvordan sunne tilstander kan utvikles. Det er ikke mulig å utrette noe med en abstrakt utopisk ide, selv om den kan synes aldri så overbevisende. Endring er avhengig av at et tilstrekkelig antall mennesker utvikler en sosial livsoppfatning, basert på praktiske erfaringer og realistiske visjoner om fremtiden.

Den sosiale organismen

Steiner påpeker at det ikke er uproblematisk å overføre kunnskap fra biologi og økologi direkte til den sosiale organismen. En viktig forskjell er at biologiske organismer utvikles gjennom evolusjonære prosesser, mens den sosiale organismen endrer seg gjennom menneskelig deltakelse. Fordi vi er medskapende i prosessen er det ikke mulig å betrakte samfunnsutviklingen utenfra på samme måte som vi observerer naturen. Mange egenskaper er imidlertid felles, for eksempel at det levende alltid er mangetydig. På samme måte som et menneske kan gjøre bruk av sine evner på forskjellige måter er det mange muligheter for virkeliggjøring av den sosiale organismens potensial.

„Hvor der er liv vil det alltid forekomme uregelmessigheter.“

Rudolf Steiner

Næringslivet er imidlertid underkastet naturgrunnet betingelser (klima, geografisk beskaffenhet, naturrikdom osv.) samtidig som det er avhengig av de rettsforhold som regulerer samspillet mellom mennesker og mellom menneske og natur. Et annet viktig fellestrekk er at livskraften i organisasjoner og bedrifter svekkes over tid på samme måte som i alle biologiske organismer. For å beholde livskraften er de avhengig av å være i stadig utvikling. Denne prosessen bidrar til dynamikk og stadig endring i den sosiale organismen. Den sosiale organismen består i følge Steiner av tre funksjoner med innbyrdes forskjellige forutsetninger:

- » åndslivet (utdanning, forskning, kunst og kultur, religion)
- » rettslivet (politikk, lovgivning, avtaleforhold)
- » næringslivet (produksjon, distribusjon og forbruk)

Hvert av hovedområdene kan beskrives med de tre idealene fra den franske revolusjon: frihet, likhet og brorskap (samarbeid).

Litteratur:

- » Steiner, Rudolf (1975): *Samfunnsøkonomi* – 14 foredrag av Rudolf Steiner holdt for studerende ved Goethenaum fra 24. juli–6 august 1922
- » Steiner, Rudolf (1969): *Kjernepunktene i det sosiale spørsmål – Livsnødvendigheter i nåtid og fremtid*, Forlaget de tre funksjoner A/S

Frihet i åndslivet muliggjør kulturelt mangfold. Likhet i rettslivet sikrer den enkeltes rettigheter og muligheter. Næringslivet legger til rette for effektiv ressursutnyttelse og rettferdig fordeling av goder gjennom assosiativt samarbeid. Dersom et av områdene blir dominerende, oppstår det sykdomssymptomer. Mange av de problemene vi står overfor i dagens samfunn tyder på at økonomien har fått en for dominerende posisjon i samfunnsorganismen.

Arbeid, arbeidsdeling og forbruk

Økonomiens oppgave er å sørge for at varer blir produsert, distribuert og forbrukt på en slik måte at menneskelige behov blir tilfredsstilt. I følge Steiner kan vi skille mellom arbeid som omformer naturen og arbeid som modifiserer arbeidsprosessen. Arbeidsdeling fører til at en stadig større andel av hva den enkelte produserer kommer andre til nytte samtidig som eget forbruk består av varer som er produsert av andre. Gjennom arbeidsdeling blir aktørene i økonomien gjensidig avhengige av hverandre, og dermed motarbeides tendensen til egoisme og grådighet. En sunn økonomi er avhengig av et balansert samspill mellom produksjon og forbruk. I enhver organisme foregår parallelt en kontinuerlig oppbyggende og en nedbrytende prosess. Mens produksjonen skaper verdier bidrar forbruket til å bryte dem ned. De to prosessene må være nøye samstemt dersom det ikke skal oppstå sykdomssymptomer i den sosiale organismen.

Penger

Steiner skiller mellom tre typer penger; kjøpepenger, lånepenger og gavepenger. Kjøpepenger har alltid en konkret verdi, som tilsvarende den vare eller den tjeneste man bytter til seg. Når jeg opptrer som selger, har pengene hos meg høyere verdi enn hos kjøperen. Hos kjøperen har varen høyere verdi enn den har hos selgeren. Det vil si at selgeren etterspør penger, mens kjøperen etterspør varer. Steiner begrunner at riktig pris innebærer at produsenten får en betaling som er stor nok til å dekke alle sine behov helt til han har produsert et tilsvarende produkt. Det er med andre ord ikke den tid han har brukt å lage produktet som er avgjørende, men hvor lang tid han bruker på å lage et nytt. Verdien til lånepenger måles på en helt annen måte. De tilsvarer forventninger og forhåpninger til et eller flere menneskers potensiale. Gavepenger gis til kulturelle formål

„Vår tids sosiale organisme er syk på grunn av åndslivets avmakt. Og sykdommen forverres på grunn av motviljen mot å erkjenne den.“

Rudolf Steiner

Biografi:

Rudolf Steiner (1861–1925) er født i Kraljevec, Østerrike og døde i Dornach, Sveits. Han studerte ved den tekniske høgskolen i Wien. Hans doktoravhandling *Wahrheit und Wissenschaft* var forløper for hovedverket *Frihetens filosofi*. Steiner var en sentral Goetheforsker, og i en årrekke var han Tysklands ledende teosof. Rudolf Steiner er først og fremst kjent som grunnlegger av antroposofien. Med basis i antroposofisk filosofi har han gitt bidrag innenfor ulike fagfelt. Mest kjent er Waldorfpedagogikken, som er det pedagogiske grunnlaget for Steinerskolene. Steiner utviklet også ideer og prinsipper for biodynamisk jordbruk og antroposofisk medisin. Han har også gitt bidrag innenfor økonomi og samfunnsvitenskap.

betingelseløst, og de er avgjørende for å sikre en livskraftig kultur. For å sikre at pengene gir grunnlag for ny verdiskapning er det ytterst viktig at de gjennomgår alle de tre stadiene.

Assosiasjoner

For å håndtere alle oppgavene økonomien er tillagt i den sosiale organismen foreslår Steiner at det opprettes assosiasjoner. Gjennom assosiativt samarbeid mellom mennesker med forskjellig erfaring er det mulig å utvikle en helhetlig innsikt som bidrar til at de forstår den økonomiske virkelighet innenfra. Samarbeid mellom produsenter, distributører og kunder bidrar også til å utvikle den nødvendige helhetsforståelse som sikrer at varer og penger sirkulerer optimalt. Assosiasjonene er selvstendige, selvstyrende og selvforvaltende samarbeidsorganer i det økonomiske liv. Assosiasjonene kan være regionalt, horisontalt eller vertikalt orientert. Innenfor en assosiasjon er det mulig å avklare interessemotsetninger før de utvikler seg til interessekamp. Gjensidig tillit mellom medlemmene i en assosiasjon er nødvendig for at samarbeidet skal fungere.

Avslutning

At det reiser seg innvendinger fra alle kanter mot gjennomføringen av assosiativ økonomi er i følge Steiner en naturlig konsekvens av at det virkelige liv frembringer motsigelser. På lengre sikt er han likevel optimist. Å fortvile fordi man ikke kan tro at det i nåtidens forvirring kan oppnås forståelse for slike ideer ville være å tvile på menneskenaturens mottakelighet for impulser som er i overensstemmelse med det virkelige liv. At Rudolf Steiners optimisme var berettiget bekreftes av at vi i dag finner igjen mange av hans økonomiske innsikter innenfor økologisk økonomi. Dette gjelder blant annet betydningen av å forankre økonomien i organisk virkelighetsforståelse, økonomi som integrert i natur og kultur, fokusering på realøkonomi, desentralisering, koordinering gjennom samarbeidende nettverk og økt fokus på bottom-up initiativer.

Våre afrikanske søsken

Av Arne Øgaard

Over 300 druknet ved Lampedusa. I ørkenen fant de barnefamilier som døde av tørst da fraktebilen deres hadde brutt sammen. I London har fattige afrikanere falt ned fra himmelen. De hadde skjult seg i hjulbrønnene på fly fra Angola uten å vite hvilken ekstrem kulde og oksygenmangel som var i vente. I det flyene slo ut hjulene før landing falt de døde ut.

Dette er bare noen av de nesten daglige hendelsene om afrikanere på flukt fra krig og fattigdom. Mange blir stoppet for de risikerer livet, de blir sendt tilbake med tap av surt oppsparte og dyrt lånte midler. Det rapporteres at økonomien i flere afrikanske land er i bedring, at mye positivt skjer og at fedme er blitt et problem i enkelte områder, men det er åpenbart mange som ennå ikke har fått del i noen nyutvikling.

Vi har alle et medansvar for det som skjer i Afrika, både som medmennesker og som beboere i en verdensdel som gjennom århundreder har beriket seg på det afrikanske kontinentet. Selv Danmark-Norge tjente penger på slavehandel, og når de store europeiske landene hentet store inntekter fra koloniene, strømmet det også penger over til oss. Koloniene ble avvirket under lite ærerike og kaotiske omstendigheter hvor alt lå til rette for interne kriger om makt og ressurser. I noen områder er det fortsatt kamper.

„Vi har alle et medansvar for det som skjer i Afrika både som medmennesker og som beboere i en verdensdel som gjennom århundreder har beriket seg på det afrikanske kontinentet.“

Der det endelig ble fred, rykket etter hvert de multinasjonale selskapene inn og beriket seg på afrikanske ressurser, mens de fastboende ofte ble sittende igjen med forurensing og liten avkastning. Forbrukere med lite kunnskaper ble også lurt til å kjøpe helseskadelige produkter. Eksempelene på utbyttingen av Afrika er mange, og norske bedrifter henter fremdeles større fortjeneste ut av landet enn vi gir tilbake i u-hjelp. Eksportsubsidier fra USA og EU og billige kinesiske produkter har hemmet utviklingen av lokale økonomier i Afrika, og det samme har IMF og Verdensbankens krav om tollfrihet og nedlegging av statlig virksomhet.

U-hjelp fra den rike verden har ofte vært mislykket. Den har vært for preget av vestlig tenkesett og har manglet innsikt i lokale forhold. Det finnes utvilsomt også mange eksempler på vellykkede prosjekter, men det er åpenbart ikke så lett å endre utviklingen som vi en gang trodde.

I en slik situasjon vil alle små tiltak ha betydning. De 'redder ikke verden', men det at noen flere av våre medmennesker får et noe bedre liv er langt bedre enn at ingen får det. Spesielt viktige er tiltak som virker stimulerende på den lokale økonomien. Et godt eksempel er borgerlønnsprosjektet i Namibia, som vi omtalte i forrige Pengevirke.

Å ta inn over seg de mange lidelsene og utfordringene på det afrikanske kontinent er neppe mulig, men å finne hjelpe-tiltak hvor vi alle kan bidra både gjennom rettferdig handel og direkte gaver er ganske lett.

UNIVERSITETET I
NORDLAND

HANDELSHØGSKOLEN I BODØ • HHB
SENTER FOR ØKOLOGISK ØKONOMI OG ETIKK

MBA i økologisk økonomi

En unik og fleksibel lederutdanning med fokus på miljø- og samfunnsansvar

Kretsløpsøkonomi, økofilosofi, miljø- og samfunnsansvarlig bedriftsledelse, etisk og bærekraftig bankvirksomhet, industriell økologi, samt regnskap, samfunnsøkonomi og ledelse. Masteroppgave.

Samlingsbasert deltidsstudium over 3 år. Tilbys i samarbeid med Corvinus University i Budapest.
Søknadsfrist: 15. mai 2014. Oppstart høst 2014.
Kun ordinær studieavgift (kr 695,- per semester).

Søk opptak: www.uin.no/opptak. For mer info, kontakt studiekoordinator Anita Kransvik: anita.kransvik@uin.no, 75 51 76 52, eller prof. Ove Jakobsen: ove.jakobsen@uin.no, 415 02 991

Senter for økologisk økonomi og etikk bidrar med forskning og undervisning som stimulerer til samspill mellom økonomi, natur og kultur. For å skape livskraftige samfunn kreves det grunnleggende endringer i økonomisk teori og praksis. www.uin.no/etikkk

www.uin.no

FRISK OPP FRANSKEN I NICE KULTUR- OG SPRÅKREISE I VINTERFERIEN (16/2–22/2 2014)

Vingårdsbesøk, minimatkurs, byvandring, kunstneres og romernes Nice, middelalderlandsbyer, praktisk fransk for nybegynnere og viderekomne

www.francaisanice.e-monsite.com
tlf: 613 43 569/99 35 84 41
vikabraaten@gmail.com
påmelding innen 5. januar 2014

ISSN 1399-7734/
Online: ISSN 1901-2020

Pengevirke 4/2013

Utgis av
Cultura Bank
www.cultura.no

Redaksjon
Arne Øgaard (redaktør)
arne.ogaard@steinerskolen.no

Jannike Østervold
jannikeo@cultura.no

Cultura Bank har et redaksjonelt samarbeid med Merkur Andelskasse i Danmark, som er medlem av Global Alliance for Banking on Values og drives etter prinsippene for social banking.

Layout

Martin Helbo, Pixels & paper
www.pixelpaper.dk

Øversettelse

Jannike Østervold

Opplag

4 300

Bladet utgis 4 ganger i året.
Neste gang mars 2014.

Frist

Bidrag til neste utgave kan sendes til Pengevirke senest 20. januar 2014.

Tema neste nummer

Gaver og frivillighet

Trykk

Scanprint A/S

Forside

Foto: Julie Lunde Lillesæter, Sør i fokus, fra Utviklingsfondets fotoutstilling *Hva er du stolt av*, med bønder fra Nicaragua.

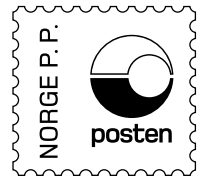
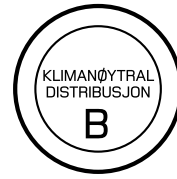
Livsviktig vann: Brønnen til José Francisco Olivas Hernández (36) sørger for stabil tilgang på vann, som gir mulighet til økt produksjon og sikrer mat til familien året rundt.

Holdninger og synspunkter som kommer til uttrykk i de enkelte artikler og innlegg, er forfatterne selv ansvarlige for. De er dermed ikke nødvendigvis uttrykk for redaksjonens synspunkter.

Pengevirke er trykt på RePrint papir, fremstilt av 50% resirkulerte fibre og 50% cellulosefibre. Papiret er Svane- og FSC merket.

RETURADRESSE
Cultura Bank
Postboks 6800 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

CULTURA GAVEFOND

Gaver er frie penger, utviklingspenger, penger som gir kraft til nye initiativer.

Hvis ikke mennesker i tidligere tider hadde fått økonomisk frihet til å realisere prosjekter de brant for, ville dagens kultur vært langt fattigere.

Cultura Gavefond er grunnlagt for å få det til å spire og gro i kulturlivet. Et vidt kulturliv med forskning, erkjennelse, kunst, bokprosjekter og seminarer og også prosjekter som fremmer solidaritet, samarbeid og mellommenneskelig forståelse. Aktiviteter som ikke i første omgang gir noe økonomisk utbytte, men som likevel har positive ringvirkninger.

Gavefondet opplever et stort behov for friske penger, som kan brukes til å hjelpe frem spennende og livskraftige prosjekter innenfor Cultura Banks virkeområde. Blant prosjektene som har fått støtte de siste årene er: Oikos, oppstartbidrag til Dialogos, bok om Sekem, Christian Egges bok «Levende økonomi», seminar om andelslandbruk, deltakelse på sommerskole i social banking og bidrag til frikjøp av jord for stiftelsene Alm gård og Fokhol gård. Behovene er langt større enn tilgangen, og fondet har i dag lite gavemidler igjen å fordele.

UTFORDRING TIL PENGEVIRKES LESERE:

Hvis alle som leser Pengevirke gir 100 kr hver til Cultura Gavefond, får vi inn over 400 000 kroner, som vi kan dele ut til gode prosjekter. Vi har gjort det lett å gi en gave:

Send sms **GAVEFOND** til **2007**

for å gi 100 kroner til Cultura Gavefond.

Du kan også overføre penger til gavefondets bankkonto 1254 05 19208.
Husk at mange bekker små ...

SØKNADSFRIST

Neste søknadsfrist for å søke om tildeling fra gavefondet er **15. mars 2014**.

Send e-post til cultura@cultura.no, med 'Søknad gavefond' i emnefeltet.

eller skriv til:

Cultura Gavefond
c/o Cultura Bank
Postboks 6800 St. Olavs plass
0130 Oslo

